

Onko kulttuurilla vientiä? ON!

Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007–2011

Opetusministeriön julkaisuja 2007:9

Onko kulttuurilla vientiä? ON!

Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007–2011

Opetusministeriön julkaisuja 2007:9

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Liisa Heikkilä
Kansi / Omslag: Barbro Wickström, www.kuvakori.com
Yliopistopaino / Universitetsstryckeriet 2007

ISBN 978-952-485-330-9 (nid.)
ISBN 978-952-485-331-6 (PDF)
ISSN 1458-8110

Opetusministeriölle

Kulttuuriministeri Tanja Saarela asetti 28.10.2005 poikkihallinnollisen kulttuuriviennin kehittämistyöryhmän. Toimeksiannon mukaan työryhmän tehtävänä oli valmistella yleinen kulttuuriviennin kehittämisohjelma. Tavoitteena on työryhmän osapuolten yhteistyön avulla tukea kulttuuriviennin kehittymistä tasa-arvoiseksi vientialaksi muiden vientialojen joukkoon ja siten edistää toimialan työpaikkojen lisääntymistä ja liiketoiminnan ja -vaihdon vahvistumista.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin osastopäällikkö Petri Tuomi-Nikula ulkoasiainministeriöstä ja jäseniksi neuvotteleva virkamies Raila Kehälinna kauppa- ja teollisuusministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Jari Gustafsson ulkoasiainministeriöstä, finanssineuvos Carita Putkonen ja budjettineuvos Arto Merimaa valtiovarainministeriöstä, neuvotteleva virkamies Paula Tuomikoski ja neuvotteleva virkamies Hannele Koivunen opetusministeriöstä, viestintäpäällikkö Eeva Artimo Finprosta, teknologiajohtaja Eero Silvennoinen Tekesistä ja ylijohtaja Jaakko Lehtonen Matkailun edistämiskeskuksesta. Tämän lisäksi työryhmään kutsuttiin jäseniksi erityisavustajat Satu Mäki, Jyri Järvihaavisto ja Seija Turtiainen. Työryhmää täydennettiin ja sen jäseniä vaihdettiin 2.3.2006 siten, että erityisavustaja Folke Sundman ulkoasiainministeriöstä kutsuttiin työryhmän jäseneksi ja teknologiaasiantuntija Mari Isbom Tekesistä nimettiin työryhmän jäseneksi teknologiajohtaja Eero Silvennoinen tilalle ja neuvotteleva virkamies Hannele Kerola valtiovarainministeriöstä nimitettiin työryhmän jäseneksi finanssineuvos Carita Putkosen virkavapauden ajaksi. Työryhmää täydennettiin edelleen 3.10.2006 siten, että sen jäseniksi nimettiin neuvotteleva virkamies Marja Taskinen sisäasiainministeriöstä, viestintäpäällikkö Helinä Tuominen työministeriöstä, puheenjohtaja Hannu Saha Taiteen keskustoimikunnasta ja asiamies Ann Sandelin Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry:stä ja yksikön päällikkö Timo Heino ulkoasiainministeriöstä nimettiin työryhmän toiseksi pääsihteeriksi. Jyri Järvihaaviston,

Seija Turtiaisen ja Jari Gustafssonin siirryttyä muihin tehtäviin työryhmän työhön ovat osallistuneet heidän seuraajansa erityisavustajat Riina Nevamäki ja Markus Ojakoski sekä lähetystöneuvos Matti Heimonen. Raila Kehälinnan virkavapuden ajan työryhmän työhön osallistui ylitarkastaja Petra Tarjanne kauppa- ja teollisuusministeriöstä. Työryhmän asiantuntijoina ovat toimineet neuvoteleva virkamies Anne Päckilä ja kulttuuriasiainneuvos Eva Paajanen opetusministeriöstä ja lähetystöneuvos Outi Hakanen ulkoasiainministeriöstä.

Työryhmä kokoontui 11 kertaa. Lisäksi työryhmä järjesti neljä kokousta taiteen tiedotuskeskusten ja vastaavien toimialajärjestöjen (Suomen elokuvasäätiö, Neogames / Teknologikeskus Hermia, ja Museoliitto ry.) kanssa. Nämä kulttuuriviennin kehittämisen strategisen kumppanit laativat omat toimialakohtaiset vientistrategiansa, joiden tiivistelmät ovat työryhmän raportin liitteenä.

Työryhmä toteaa, että kulttuurivientiin liittyvät menotaloudelliset ja organisatoriset linjaukset ratkaistaan uuden hallituksen ohjelmaan perustuvien valtiontalouden kehysten ja niihin liittyvien päätösten myötä.

Työryhmän määräaika oli 1.3.2007. Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa muistionsa opetusministeriölle.

Helsingissä 1.3.2007

Petri Tuomi-Nikula

Raila Kehälinna

Hannele Kerola

Arto Merimaa

Paula Tuomikoski

Hannele Koivunen

Jaakko Lehtonen

Mari Isbom

Marja Taskinen

Helinä Tuominen

Hannu Saha

Ann Sandelin

Folke Sundman

Satu Mäki

Kimmo Aulake

Timo Heino

Tiivistelmä

Visio 2011

Visio 2011

Kulttuurivienti on kasvanut tunnustetuksi osaksi suomalaista vientitoimintaa. Kulttuuriviennin arvo on vähintään kolminkertaistunut ja luovat toimialat ovat monipuolistaneet maamme elinkeinorakennetta ja vahvistaneet työllisyyttä. Kulttuuri on nykyistä selkeästi vahvempi osa Suomi-kuvaa ja -brändiä. Kulttuurin kentässä toimivien yksilöiden ja ryhmien taloudellinen hyvinvointi on parantunut vientitoiminnan ansiosta.

Taiteilijat ja kulttuurin toimialat

Vahva kulttuurinen pohja sekä ammattimainen yritys- ja vientitoiminta mahdollistavat kulttuurin toimialojen yritysten ja taiteilijoiden kansainvälisen menestyksen. Lisääntynyt kansainvälinen kulttuuriyhteistyö ja vuorovaikutus luovat uusia kulttuurisia kumppanuuksia ja rikastuttavat kulttuuria ja vahvistavat sen asemaa Suomessa.

Viennin edistäjät

Kulttuuriviennin rakenteet ovat vahvistuneet ja kulttuurin toimialat ovat yhdenvertaisia muiden vientialojen kanssa. Kulttuurin toimialoja ja niiden vientiä koskeva tietoperusta on laajentunut ja osaaminen on vahvistunut viennin edistäjien keskuudessa. Viennin edistäjien yhteistyö on tehostunut ja luo lisäarvoa kaikille osapuolille.

Yhteiskunta

Kulttuuriviennin kasvu on vahvistanut yhteiskunnan luovaa ydintä ja Suomen edellytyksiä menestystä globaalissa kilpailussa. Luovuus on laajasti esillä liiketoiminnassa ja yhteiskunnassa ja luovien toimialojen mahdollisuuksia hyödynnetään eri aloilla, muun muassa matkailussa. Tehostunut kulttuurivienti vahvistaa luovien toimialojen työllisyyttä.

Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi on syntynyt ministeriöiden ja kulttuurikentän toimijoiden yhteistyön tuloksena vuosien 2006-07 aikana. Toimialoittain on laadittu vientistrategiat. Niistä on tiivistelmät kehittämisohjelman liitteenä. Toimialakohtaisten vientistrategioiden laadinnasta ovat vastanneet toimialojen tiedotuskeskukset tai vastaavat organisaatiot. Kulttuuriviennin kehittäminen nähdään jatkuvana prosessina, jossa korostuu kulttuurin toimialojen ja julkishallinnon saumaton yhteistyö.

Ohjelman tavoitteena on nostaa luovat ja kulttuurin toimialat tasavertaisiksi ja tunnustetuiksi vientialoiksi

muiden vientialojen rinnalle. Onnistuminen edellyttää kulttuurin toimialojen sitoutumista hankkeeseen jatkossakin. Ministeriöiden tehtävänä on luoda edellytyksiä kulttuurin toimialojen viennin kehittymiselle. Menestyksellä vientitoiminta edellyttää organisoitua liiketoimintaa. Kulttuuriviennissä hyödynnetään ensi sijassa olemassa olevia viennin tukirakenteita ja –muotoja, mikä edellyttää merkittävää ajattelu- ja toimintatapojen uudistumista sekä kulttuurin toimialoilla että viennin edistäjien keskuudessa.

Kulttuurivienti perustuu vahvaan kansalliseen osaamiseen kulttuurin eri toimialoilla. Tähän osaamis-

jaan on investoitu Suomessa merkittäviä voimavaroja. Kulttuurin uudistuminen edellyttää jatkuvaa toimialojen kansainvälistä vuorovaikutusta. Luovilla toimialoilla ja niiden kasvulla ja kansainvälistymisellä on olennainen merkitys suomalaisen elinkeinorakenteen uudistamisessa ja työllisyyskehityksessä. Kulttuuriviennin kehittäminen vahvistaa ja luo edellytyksiä Suomen menestymiselle kansainvälisessä kilpailussa.

Kulttuuriviennin kehittämispäämäärät

Kehittämisohjelman toimeenpanolla julkishallinto ja toimialat vaikuttavat yhdessä suoraan sekä välillisesti kulttuuriviennin arvon merkittävään kasvuun. Tämän vision toteuttamiseksi kehittämisohjelmassa on tehty seuraavat valinnat ja priorisoinnit.

- Kulttuurin asema kansallisen hyvinvoinnin ja menestyksen perustana vahvistuu.
- Kulttuurivientiä kehitetään monialaisesti, se kattaa sekä liiketaloudellisesti toimivan että ei-kaupallisen toiminnan. Kulttuuriyhteistyö ja -vaihto on osa vientitoiminnan kokonaisuutta.
- Kulttuurin toimialojen yritystoiminta kehittyä, kasvaa ja kansainvälistyy.
- Kulttuuriviennin rakenteet sekä viennin edistäjien osaaminen ja tietoperusta vahvistuvat.
- Suomi tunnustetaan kansainvälisesti erityisesti kulttuuristaan.
- Ministeriöt ja toimialat kehittävät tiiviissä yhteistyössä kulttuurivientiä

Kulttuuriviennin kehittämiskohteet ja toimenpiteet

Kulttuuriviennin kehittäminen kohdentuu kulttuurin toimialojen

- yritystoiminnan kehittämiseen,
- vientitoiminnan kannalta merkittävien klustereiden ja verkostojen vahvistamiseen,
- kansainväliseen markkinointiin ja promootioon,

- kulttuuriviennin rakenteiden ja tietoperustan vahvistamiseen,
- kansainvälisen kulttuuriyhteistyön ja -vaihdon kehittämiseen
- kulttuuriviennin kannalta kilpailukykyisen lainsäädännöllisen toimintaympäristön aikaansaamiseen.

Menestyminen kulttuuriviennin kehittämisessä edellyttää taiteen ja kulttuurin rahoituksen ja infrastruktuurin vahvistamista.

Ohjelmassa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia järjestelmiä ja rakenteita. Erityisesti täytäntöönpanon toimenpidetyyppejä ovat:

- *ohjelmalliset kokonaisuudet* esimerkiksi yritysten liiketoimintaosaamisen vahvistamiseksi ja kansainvälistymisen tukemiseksi sekä neuvonta- ja kehittämispalveluiden suuntaamiseksi luoville toimialoille sekä täydennyskoulutuksen järjestämiseksi;
- *hankerahoitus* tuotekehityksen ja demo-tuotantojen tukemiseksi, vientitapahtumiin osallistumiseksi, kansainvälisen markkinoinnin ja promootion kehittämiseksi;
- *vientirengastoiminta* toimialojen ja yritysryhmien kansainvälistymisen ja viennin tukemiseksi;
- *yhteishankkeet ja koulutukselliset keinot* toimialojen vientiosaamisen sekä yritysten ja ammattilaisten kansainvälistymisvalmiuksien kehittämiseksi;
- *toimialatutkimus ja -tilastointi* toimialoja ja kulttuurivientiä koskevan tietoperustan vahvistamiseksi;
- *kulttuuriviennin tukiverkoston* toiminnan kehittäminen;
- *taiteen ja kulttuurin edistämisen tukijärjestelmä*.

Sisältö

1	<u>Johdanto</u>	8
2	<u>Mitä kulttuurivienti on?</u>	10
3	<u>Kansainväliset kulttuurimarkkinat</u>	12
4	<u>Kulttuuriviennin kehittämispäälläärät</u>	14
5	<u>Kulttuuriviennin kehittämiskohteet</u>	16
6	<u>Toimenpiteet</u>	18
7	<u>Jatko ja seuranta</u>	23
	Liite: Toimialakohtaiset vientistrategioiden tiivistelmät	25

1 Johdanto

Kulttuuriviennin kehittämisohjelma 2007–2011 on osa kansallista Lissabonin strategian kilpailukykytavoitteiden täytäntöönpanoa. Kehittämisohjelma muodostaa keskeisen toimenpidekokonaisuuden Suomen luovan talouden vahvistamisessa. Se liittyy hallituksen globalisaatiostrategiaan sekä luovan talouden kehittämisstrategioihin ja ohjelmiin kuten hallituksen luovuusstrategiaan, luovien toimialojen yrittäjyyden kehittämisohjelmaan, EU:n rakennerahasto-ohjelmien kehittämistyöhön ja kulttuurin toimialojen tietoperustan vahvistamiseen. Kulttuuriviennin kehittämisohjelma muodostaa yhdessä näiden kanssa toisiaan täydentävän strategioiden ja toimenpiteiden kokonaisuuden. Kulttuuriviennin lähtökohdat turvataan viennin kehittämisen ohella riittävällä taiteen- ja kulttuurialojen perusrahoituksella.

Niin Suomessa kuin useissa muissakin maissa käynnissä olevat luovien toimialojen kehittämistoimet ovat osa valmistautumista talouden ja tuotannon rakenteissa meneillään olevaan syvälliseen muutokseen. Taloudellisesti kehittyneissä maissa palvelutoimialat ja immateriaalinen tuotanto, kulttuurin toimialat mukaan lukien, muodostavat jatkuvasti kasvavan osan bruttokansantuotteesta (BKT), arvonlisäyksestä ja työvoimasta. EU:n jäsenvaltioissa palvelut muodostavat keskimäärin jo lähes neljä viidesosaa niin maiden BKT:stä kuin niiden välisen kaupan arvosta.

Muutoksen haasteisiin vastaaminen ja mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää kulttuuri-, elinkei-

no- ja vientipoliittisia toimia sekä näiden politiikkatavoitteiden uudelleenarviointia kilpailukyyn turvaamiseksi. Luovien toimialojen globaali kasvu on tosiasia, ja Suomen edellytykset päästä osalliseksi tästä kasvusta ovat hyvät. Kasvupotentiaalin hyödyntäminen edellyttää kuitenkin määrätietoisia toimia ja toimialojen nostamista strategiseksi kehittämiskohteeksi. Vastattaessa globaalin talouden haasteisiin ja mahdollisuuksiin politiikanäkökulman tulee olla tulevaisuudessa, ei menneisyydessä. Haasteelliseksi kehittämistoimenpiteiden ja niiden tuottamien tulosten seurannan tekee se, että kulttuurialojen vientitoiminnasta on tällä hetkellä saatavilla niukasti tietoa, jos laisinkaan.

Kulttuuriviennin kehittämisohjelma kattaa koko kulttuurin toimialan¹. Ohjelma on luonteeltaan avoin ja poikkihallinnollinen. Sen toimeenpanoon osallistuvat kaikki työryhmässä edustettuina olleet tahot. Kehittämisohjelma ei ole monoliittinen kokonaisuus, vaan se perustuu hajautettuun ja verkostomaiseen lähestymistapaan, jossa jokainen osapuoli vastaa osaltaan sille ohjelmassa määritellyistä toimista. Kyseessä on prosessi, joka on jo alkanut toteuttaa itseään. Vaikka ohjelman verkostomaisuus asettaa suuret haasteet koordinaatiolle, se tekee ohjelmasta joustavan ja mahdollistaa sen, että kukin toimija voi tuoda oman osaamisensa mukaan. Verkostomaista toimintamallia ei olisi ollut mahdollista laatia, eikä sitä voisi toimeenpanna, ellei kaikilla työryhmän jäsenillä ja toimialoilla olisi sama yhteinen ja vahva tahtotila.

Kehittämisohjelmaa laadittaessa työryhmä kutsui strategisiksi kumppaneiksi taiteen tiedotuskeskukset (Suomalaisen kirjallisuuden tiedotuskeskus, Näyttelyvaihtokeskus FRAME, Design Forum Finland, Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus, Sirkuksen tiedotuskeskus, Tanssin tiedotuskeskus, Teatterin tiedotuskeskus) ja vastaavat pääosin julkis- tai jäsenrahoitteiset toimijat (Suomen elokuvasäätiö, Neogames ja Museoliitto). Nämä organisaatiot laativat toimialakoh-

taiset vientistrategiat: strategisilla kumppaneilla tulee olemaan merkittävä rooli ohjelman toimeenpanossa toimialakohtaisina asiantuntijoina ja -järjestöinä ja omien strategioidensa toteuttajina. Niiden vientiosaimista ja toimintakykyä lisätään kehittämisohjelman toimenpitein. Sama koskee yritysten yhteenliittymien muodostamia toimialajärjestöjä, jotka panostavat vientiin kuten esim. MUSEX, FAVEX, Finnanimation ja Suomen Galleristit ry, joilla on jo oma vientistrategiansa.

Ohjelman rahoituksessa rakennerahasto-ohjelmien toimeenpanosta vastaavat tahot sekä viennin- ja liiketoiminnan edistämisen organisaatiot ovat ratkaisevassa asemassa. Käytännössä vain opetusministeriöllä on erikseen osoitettua kulttuuriviennin määrärahaa. Muilla ministeriöillä on käytössään määrärahoja, joista voidaan rahoittaa sekä kehittämisohjelman toimeenpanoa että muita hankkeita. Näiden lisäksi erityisesti Tekesin ja rakennerahastojen määrärahoilla toimeenpannaan laajoja yritys- ja liiketoiminnan kehittämis-hankkeita, joiden puitteissa toimeenpannaan myös kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimenpiteitä. Näistä määrärahoista kulttuurin toimialojen yritykset kilpailevat muiden toimialojen yritysten kanssa. Niin kyseeseen tulevien Tekesin kuin rakennerahasto-ohjelmienkin linjauksiin on jo kirjattu tai kirjataan kulttuuriviennin kehittämisohjelman mukaiset tavoitteet. Tässä on kyse nimenomaan työryhmän toimeksiannon mukaisesti siitä, että kulttuurin toimialat saatetaan yhdenvertaiseen asemaan muiden vientialojen kanssa. Kokonaisuutena kehittämisohjelman toimeenpanoon arvioidaan kanavoitavan vuosina 2007–2011 yhteensä noin 228 miljoonaa euroa, josta vain noin 64 miljoonaa on lisäystä nykyiseen rahoituksen tasoon. Tämä tarkoittaa siis 13 - 16 miljoonan euron lisäpanostusta vuodessa. Tekesin panostuksen luonteesta johtuen sen rahoitusosuus ei ole mukana yllä olevissa luvuissa.

1) Kehittämisohjelman kate vastaa Kulttuurin arvo? -julkaisussa (opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:35) määriteltyä kulttuurin toimialojen toimialaluokitusta, joka puolestaan vastaa pitkälti vakiintunutta Tilastokeskuksen kulttuurin toimialojen toimialaluokitusta. Julkaisussa toimialat on jaettu neljään pääryhmään, jotka ovat taide ja kulttuuriperintö, joukkoviestintä, muotoilu ja mainonta sekä viihde.

2 Mitä kulttuurivienti on?

Kulttuurivientiä koskevat käsitykset ovat viimeaikaisen keskustelun myötä täsmentymässä sekä periaatteellisella että käytännöllisellä tasolla. Globalisoituvassa maailmassa kulttuurin asema on monin tavoin korostunut samalla kun sen rooli on yhä moniulotteisempi. Tästä on seurannut erilaisia käsityksiä kulttuuriviennin mahdollisuuksista ja merkityksestä. Alalla käytetään lukuisia rinnakkaita ja osin päällekkäisiä käsitteitä, osittain johtuen erilaisista perinteistä ja eri käyttötarkoituksista.

Lähtökohtana on Hannele Koivusen selvityksessä “Onko kulttuurilla vientiä?”² esitetty laaja määritelmä, jonka mukaan kulttuurivienti on nähtävä kulttuuristen merkitysten vaihdantana sisältäen ennen muuta vuorovaikutus- ja yhteistyöprosesseja. Koivusen mukaan “uusi määritelmä kattaa globalisoituvassa maailmassa tapahtuvan vuorovaikutuksen tarjoamat mahdollisuudet ja tarpeet. Aiemmin puhtaasti vienti-ajatukseen perustuva malli on muuttunut kulttuurien väliseksi kulttuurikumppanuudeksi, jossa vastavuoroisesti myös tuodaan Suomeen muiden kulttuurien tuotteita ja tuotantoja.” Määritelmä kattaa sekä kaupallisen että voittoa tuottamattoman kulttuurituotannon, jotka kumpikin ovat tärkeitä kulttuuriviennin

2) Hannele Koivunen: Onko kulttuurilla vientiä? Opetusministeriön julkaisuja 2004:22

arvoketjun vahvistamisessa. Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen on kehittämiskelpoinen mahdollisuus osana kulttuurivientiä.

Kulttuurin ja talouden suhdetta eriteltiin Tekesin teettämässä selvityksessä "Kulttuuriviennin liiketoimintamallit" (Tekes 2006)³. Leikolan mukaan kulttuuritoiminta käsitteenä kattaa merkityssisältöihin perustuvan tuotannon eli periaatteessa koko inhimillinen sivistyksen. Kulttuuritoimiala puolestaan kattaa perinteisen taiteen ja kulttuurin kentän ulottuen yksittäisestä luovasta tapahtumasta sen jakeluun saakka. Tämän rinnakkaisena käsitteenä on yleistynyt keskustelu luovista toimialoista, jolloin on lähestytty tekijänoikeusteollisuuden perusajatuksia.

Yhdysvalloissa syntyi 1900-luvulla viihdeteollisuuden käsite alan voimakkaan nousun myötä. Usein puhutaan - erotuksena autonomisesta taiteesta - myös kulttuuriteollisuudesta, joka perustuu kulttuurituotteeseen kopioitavana hyödykkeenä.

Sisältötuotannon käsite on tuoreempaa 1990-luvun perua. Sen perustana ovat informaatioteknologian mahdollistamat uudet tavata tuottaa, tallentaa ja levittää kulttuuria digitaalisessa muodossa. Tästä on laajennuttu puhumaan sisältöliiketoimialasta, immateriaalioikeuksista sekä elämystaloudesta, -tuotannosta, -toimialoista ja -teollisuudesta. Ruotsissa "upplevelseindustri" ymmärretään laajasti ja se sisältää mm. matkailun.

Kulttuurin eri toimialoilla sovelletaan erilaisia liiketoimintamalleja ja ansaintalogiikkoja. Liiketoimintamallilla tarkoitetaan sitä kokonaisuutta ja tapaa, jolla liiketoimintaa harjoitetaan. Ansaintalogiikka eli ansaintamalli puolestaan kuvaa sitä, kuka maksaa, mistä ja miksi.

Käytännössä yllä mainitut näkökulmat, päällekkäisyydet ja rajaukset vaihtelevat voimakkaasti eri toimialoilla.

Viennin määrittely ei nykypäivän kansainvälisessä liiketoiminnassa ole yksioikoista eikä selkeätä. Kulttuurituotannossa on paljon alueita, joilla kansainvälisyys on automaattinen toimintatapa. Toisaalta valtaosa kulttuurista on jo lähtökohtaisesti luonteeltaan sellaista, että sitä ei ole tarkoitettukaan vientiin.

Leikola ehdottaa seuraavaa: "Viennin sijaan on yksinkertaisempaa puhua laajemmasta käsitteestä, kansainvälistymisestä. Sillä käsitetään kaikkien eri liiketoiminnan ulottuvuuksien ja prosessin kansainvälistymistä, ei vain lopputuotteiden ja myytävien tai lisensoitavien hyödykkeiden ja oikeuksien siirtymistä rajan yli. Rakennettaessa kansallista kulttuurivientistrategiaa on kuitenkin tärkeää mitata panoksia ja tuotoksia, ja näin ollen on myös perusteltua puhua rajoitetummin kulttuuriviennistä silloin kun arvoketjun tuotantoon painottuva alkupää on pääosin Suomessa ja/tai suomalaisessa omistuksessa. Rajanveto on kuitenkin vaikeaa ja edellyttää tapauskohtaista harkintaa".

Yksityiskohtaista määrittelyä tärkeämpää on käytännössä saada vientikelpoisuuden rakentaminen käyntiin eri klustereilla. Nämä polut ovat luonnollisesti hyvin vaihtelevia eri aloilla

Vientikelpoisuuden rakentamista voi kuvata Kulttuuriviennin liiketoimintamallit -selvityksen mukaisesti kuusivaiheisen tiekartan avulla. Lähtökohtana on toimialan identiteetin muodostaminen, jolta pohjalta kärkiyritykset voivat saavuttaa liiketoimintakypsyyden. Tämä lisäksi tarvitaan riittävä markkinatuntemus, jotta jakelutiet kohtaavat ja ansaintalogiikka mahdollistuu. Vasta tältä pohjalta päästään kansainvälistymisen alkuun. Ensin luodaan kärkiyritysten ja klustereiden kansainvälistymisstrategiat ja käynnistetään niiden pohjalta operatiivinen toiminta ulkomailla. Ensin tehdään selvityksiä ja luodaan projekteja ja vähitellen päästään vakiinnuttamaan toiminta.

Eteneminen tällä kehityspolulla on selkeintä aloilla joilla tuotteistus ja jakelu ovat pitkälle digitaalisia. Perinteisemmällä taidemuodoilla sovellutukset ja kehityspolut ovat mutkikkaampia ja monimuotoisempia, kuten työryhmän strategisten kumppaneiden tekemistä kulttuurivientistrategioista ilmenee. Työryhmän työn myötä kuva kaikkien alojen lähtökohtatilanteesta, tavoitteista ja eteen avautuvasta työkentästä on täsmentynyt.

3) Delicate Services Oy, Markus Leikola - Päivikki Leroux, Toukokuu 2006, Tekes

3 Kansainväliset kulttuurimarkkinat

Kulttuurimarkkinat ovat kasvaneet jo pitkään keskimääräistä talouden kasvua nopeammin. Vuoden 2006 lopussa valmistuneen Euroopan komission teettämän konsulttiselvityksen⁴ mukaan kulttuurin toimialojen yritysten liikevaihto EU:ssa oli 654 miljardia euroa vuonna 2003. Toimialojen osuus EU:n bruttokansantuotteesta oli samana vuonna 2,6 %. Sektorin tuottama arvonlisäys kasvoi 19,7 % vuodesta 1999 vuoteen 2003 ja sektorin kasvu oli 12,3 % yleistä talouskasvua nopeampaa.

Suomessa kulttuurin toimialojen BKT-osuus oli 3,8 % vuonna 2003 Kulttuuritilastot 2005 -julkaisun mukaan. Kulttuuritoimialoilla työskenteli v. 2003 n. 85 900 työntekijää, mikä oli noin 4 % kaikista työllisistä. Kulttuurin ”ydintoimialat” muodostavien tekijänoikeustoimialojen arvonlisäys oli vuonna 2002 runsaat 5,2 miljardia euroa, mikä vastaa 4,3 % koko kansantalouden arvonlisäyksestä. Kulttuurin toimialoilla toimi vuonna 2004 yhteensä 14 500 yritystä, eli noin 6 % kaikista Suomen liikeyrityksistä.

4) Economy of Culture in Europe; Study prepared for the European Commission, October 2006.

Kulttuurin toimialojen kansantaloudellisesta merkityksestä on toistaiseksi saatavilla tunnuslukuja vain yleisellä tasolla. Niistä käy kuitenkin ilmi, että toimialoilla on huomattava taloudellinen merkitys. Euroopan unionia koskevat luvut antavat osviittaa toimialojen taloudellisesta kasvusta ja kasvupotentiaalista. On perusteltua olettaa, että maailmanlaajuisesti kasvu on vähintään yhtä nopeaa kuin EU:n alueella.

Suomalaiset kulttuurialan yritykset ja toimijat eivät ole muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta päässeet osallisiksi tästä yleisestä kasvusta. Tätä selittävät mm. kansainvälisen jakelun erittäin suuri keskittyneisyys, pieni kielialue ja kotimarkkinan asettamat rajoitteet. Kulttuurivienniltä ovat puuttuneet sitä tukevat rakenteet ja sitä kehittävä strategia. Vientiyritykset ovat olleet oman onnensa nojassa. Toisin kuin muissa maissa kulttuurivientiä ei ole tuettu määrätietoilla politiikkatoimilla⁵.

Kansainvälinen kulttuurituotteiden ja palveluiden kysyntä ja kulttuurimarkkinat kehittyvät voimakkaasti ja teknologia muuttaa useiden sektoreiden kysynnän ja tarjonnan malleja ja siten myös niiden ansaintalogiikkoja. Vaikka ei ole oletettavaa, että liikevaihdoltaan suurimpien kulttuurin toimialojen kuten kirjallisuuden, elokuvan, musiikin tai pelien markkinarakenteet muuttuisivat vallankumouksellisesti kehittämisohjelman toimeenpanon aikana, useille tai jopa kaikille toimialoille avautuu uusia mahdollisuuksia. Teknologia muuttaa erityisesti kulttuurituotteiden ja -palvelujen jakelua. Mahdollisuuksien hyväksikäyttäminen edellyttää syvällistä markkinatuntemusta sekä selkeitä ja tehokkaita kulttuurivientiä tukevia rakenteita ja riittävää julkista panostusta ja investointeja.

Sen lisäksi, että kansainvälisillä markkinoilla on vetoa, edellä mainitut pienet kotimarkkinat aiheuttavat työntöä sille luovalle potentiaalille, joka maassamme on olemassa. Suomalaisten kotitalouksien kulutus kulttuurituotteisiin ja palveluihin on 5,6 %

kokonaiskulutuksesta. Tämä on kolmanneksi eniten EU-maista. Kotimarkkinat eivät voi juuri tästä kasvaa eikä edes kulttuuripalveluiden erittäin aktiivinen kotimarkkinakulutus useilla taiteen aloilla mahdollista taloudellisesti kannattavaa toimintaa. Sen tueksi tarvitaan vientiä.

Kyseessä on usein eräänlainen muna–kana-asetelma: kansainvälistä, jo todennettua, kysyntää olisi, mutta ei resursseja lähteä vastaamaan siihen ja tarvittavan alkupanostuksen puute johtaa hyvien mahdollisuuksien menettämiseen. Tästä on esimerkkejä useilla taiteenaloilla. Kasvu tyrehtyy ennen kuin se on alkanutkaan. Sekä kulttuurisesta että kansantaloudellisesta näkökulmasta tämä on tuhlausta.

Kullakin taiteenalalla on oma ansaintalogiikkansa. Kuvataiteessa kyse on yleensä teoksen myynnistä, tanssissa ja teatterissa esityksen myynnistä, musiikissa ja elokuvassa tallennemyynnistä jne. Ansaintalogiikat muuttuvat ja kehittyvät kuitenkin jatkuvasti markkinoiden kehittymisen myötä. Esim. Svenska Teatern on ensimmäisenä suomalaisena teatterina lähtenyt onnistuneesti myymään esityksen konseptia ja musiikin puolella yhä useampi bändi on tilanteessa, jossa ne voivat täydentää merkittävästi tallennemyynnin tuloja esitysmyyntillä eli kiertueilla ja oheistuotemyyntillä. Kulttuuriviennin tukitoimenpiteitä kehitettäessä eri sektoreiden ansaintalogiikat otetaan huomioon samoin kuin kehittyvien ja muuttuvien markkinoiden tarjoamat mahdollisuudet uusiin ansaintalogiikkoihin.

Kulttuuripalveluiden myynti on jatkossa yhä enemmän oikeuksien myyntiä. Tekijänoikeuksien merkitys kulttuurin talouden perustana vahvistuu entisestään. Riittävä tekijänoikeuksien suoja on ratkaisevan tärkeätä niin koko luovan talouden kehittymiselle kuin yksittäisille taitelijoille.

5) Hannele Koivusen Onko kulttuurilla vientiä raportissa on katsaus eräiden muiden maiden kulttuuriviennin tukitoimiin.

4 Kulttuuriviennin kehittämispäälläärät

Työryhmän visio
kulttuuriviennistä on seuraava:

*Kulttuurivienti on kasvanut tunnustetuksi
osaksi suomalaista vientitoimintaa.
Kulttuuriviennin arvo on vähintään
kolminkertaistunut ja luovat toimialat ovat
vahvistaneet maamme elinkeinorakennetta.
Kulttuuri on nykyistä selkeästi vahvempi osa
Suomi-kuvaa ja -brändiä. Kulttuurin kentässä
toimivien yksilöiden ja ryhmien taloudellinen
hyvinvointi on parantunut vientitoiminnan
kautta.*

Visio saavutetaan seuraavilla strategisilla tavoitteilla:

Kulttuurin asema kansallisen hyvinvoinnin ja menestyksen perustana vahvistuu.

Kulttuuri ja taide ovat luovan talouden ytimessä ja immateriaalinen tuotanto perustuu niiden hyödyntämiselle. Luovien toimialojen kehitys ja kansainvälistyminen vahvistavat kansallista innovaatioympäristöä, taloutta ja kansalaisten arkiviihtyvyyttä. Tämä puolestaan vahvistaa vastavuoroisesti kulttuuria ja taidetta sekä niiden rahoitus pohjaa.

Kulttuurivientiä kehitetään monialaisesti, se kattaa liiketaloudellisesti organisoidun ja ei-kaupallisen toiminnan.

Kehittämistoimet kattavat kulttuurin koko kentän.

Kulttuurin toimialojen yritystoiminta kehittyy, kasvaa ja kansainvälistyy.

Kokemus on osoittanut, että kansainvälinen menestys edellyttää yhden tai muutaman kärkitoimijan läpimurtoa. Edelläkävijät luovat menestystarinoita, joiden imu vie mukanaan muitakin toimijoita. Kehittämishojelman ensisijaisena tavoitteena on tukea tällaisten läpimurtojen aikaansaamista. Kansainvälinen menestys edellyttää korkeatasoista ja omaleimaista tuotetta tai palvelua sekä korkeatasoista liiketoimintaosaamista ja koko arvoketjun hallintaa. Liiketoimintaosaamisen kehittäminen on kulttuuriviennin lisäämisessä avainasemassa.

Kulttuuriviennin rakenteet sekä viennin edistäjien osaaminen ja tietoperusta kulttuurialan viennistä vahvistuvat.

Toimialoja ja vientiä koskevaa tietoperustaa kehitetään laatimalla kansantalouden tilinpitoon kytköksissä oleva kulttuurin toimialojen satelliittitilinpitojärjestelmä⁶, joka mahdollistaa toimialojen kansantaloudellisen merkityksen ja vaikutuksien sekä viennin kasvun ja suuntautumisen systemaattisen seurannan. Näin lisätään myös vienninedistäjien tuntemusta toimialojen kansainvälistymisen ja viennin potentiaalista ja erityiskysymyksistä ja lisätään toimien tehokkuutta. Tietoperustaa vahvistetaan vientiä ja vienninedellytyksiä koskevilla tutkimuksilla ja selvityksillä sekä markkinatietoutta lisäämällä. Kulttuuriviennin rakenteita kehitetään toimialakohtaisesti sekä integroimalla olemassa olevat rakenteet ja järjestelmät (mm. Finpro, TE-keskusten ja Tekesin kansainvälistymispalvelut) tiiviimmin osaksi kulttuurivientiä ja sen kehittämistä.

Suomi tunnustetaan kansainvälisesti erityisesti kulttuuristaan.

Valtioiden menestys on yhä enemmän sidoksissa niiden kykyyn hallita brändiään. Omaleimainen ja korkeatasoinen kulttuuri täydentää Suomen kansainvälistä kuvaa – Suomen maa-brändiä – huippuosaamiseen ja vahvaan innovaatiojärjestelmään perustuvana hyvinvointiyhteiskuntana.

Ministeriöt ja toimialat kehittävät tiiviissä yhteistyössä kulttuurivientiä.

Kulttuuriviennin lisäämiseksi on käytettävissä useita toimia ja kehittämisohjelman toimeenpanoon osallistuu useita ministeriöitä ja viennin- sekä liiketoiminnan edistämisen organisaatioita. Niiden toimet koordinoitaan tehokkaasti panostuksen vaikuttavuuden maksimoimiseksi ja kulttuuriviennin nostamiseksi tasavertaiseksi vientialaksi muiden joukkoon.

6) Satelliittitilinpito tarkoittaa tietyn ilmiöalueen taloudellisten virtojen ja varantojen tilinpitosysteemiä, joka on yhteydessä kansantalouden tilinpidon järjestelmään ja tileihin. Ilmiöalue voi olla pääosin kansantalouden tilinpidon sisällä (mm. matkailun satelliitti) tai sen ulkopuolella (esim. kotityön satelliitti). Kyseessä on kokonaistaloudellisten transaktioiden tietosysteemi, jota on periaatteessa mahdollista syventää kulttuurituotteiden ja palvelujen kokonaistarjonnan ja kysynnän kuvaamisesta kulttuurin eri sektoreiden rakenteiden ja kehityssuuntien kuvaamiseen ja aina tuotoksia sekä työvoiman käyttöä ja kilpailun vaikutuksia mittaaviin indikaattoreihin ja kulttuurin epäsuoriin vaikutuksiin.

5 Kulttuuriviennin kehittämiskohteet

Kehittämisohjelmassa kulttuuriviennin kehittämis-kohteet on jaettu kuuteen pääluokkaan:

- 1 kulttuurin toimialojen yritystoiminnan kehittämiseen,
- 2 vientitoiminnan kannalta merkittävien klustereiden ja verkostojen vahvistamiseen,
- 3 kansainväliseen markkinointiin ja promootioon,
- 4 kulttuuriviennin rakenteiden ja tietoperustan vahvistamiseen,
- 5 kansainvälisen kulttuuriyhteistyön ja -vaihdon kehittäminen sekä
- 6 kulttuuriviennin kannalta kilpailukykyisen lainsäädännöllisen toimintaympäristön aikaansaamiseen.

Kokonaisuudessaan kulttuuriviennin rakenteet ovat edelleen ohuita ja osaaminen usein sirpaleista. Näistä rakenteellisista syistä johtuen viennin kokonaisvolyymi ei yksittäisistä menestystarinoista huolimatta ole läheskään sillä tasolla, jolla se luovan osaamisen perusteella voisi olla. Viennin volyyymeissa on myös merkittäviä eroja toimialojen kesken, ja tiettyjen toimialojen vienti on ja tulee vastaisuudessa olemaan ei-kaupallisista intresseistä lähtevää. Tämänäyttypisen viennin keskeisenä tavoitteena on suomalaisen kulttuurin tunnetuksi tekeminen ja kiinnostuksen herättäminen Suomea ja suomalaisuutta kohtaan, ei niinkään liiketoiminnalliset tavoitteet.

Toimialoittain tarkasteltuna kansainvälisessä toiminnassa ja viennissä on merkittäviä eroja, vaikka

haasteet ja kehittämiskohteet vientikelpoisuuden rakentamiseksi ja viennin vahvistamiseksi olisivatkin samankaltaisia. Viennin rakenteet, markkinat ja vientitoiminnan muodot vaihtelevat toimialojen kesken siinä määrin, että viennin ja kansainvälistymisen huippuosaaminen edellyttää erittäin syvällistä toimialakohtaista kansainvälistymisen ja viennin osaamista sekä kansainvälisten kontaktien ja verkostojen hallintaa.

Kulttuurin toimialojen yritystoiminnan kehittäminen kattaa nuoret innovatiiviset yritykset ja jo alalla pidempään toimineet yritykset sekä näiden vientiosaamisen ja -toiminnan vahvistamisen. Yritystoiminnassa kehittämisalueita ovat uuden liiketoiminnan synnyttäminen, liiketoimintaosaamisen vahvistaminen, kasvun ja kansainvälistymisen tukeminen sekä tuotekehityksen ja innovaatiotoiminnan vahvistaminen. Kulttuurin eri toimialoilla on merkittäviä eroja liiketoiminnan näkökulmasta. Nämä toimialakohtaiset erot otetaan huomioon osaamisen kehittämisessä.

Klustereita ja verkostoja tulee vahvistaa toimialojen sisällä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Toimialojen ja julkishallinnon ulkomaisten verkostojen tulee toimia toisiaan vahvistaen, täydentäen ja samoihin päämääriin pyrkien. Tähän kuuluu toimialajärjestöjen vientiosaamisen lisääminen, Suomen ulkomailla olevien edustustojen, Finpron toimipisteiden ja kulttuuri-instituuttien kulttuuriviennin osaamisen lisääminen ja yhteistyön kehittäminen sekä toimialojen vientiyhteistyön tehostaminen.

Teosten, taiteilijoiden, yritysten ja toimialojen kansainvälistä markkinointia ja promootiota tehostetaan laadullisesti koskien niin teoksia, taiteilijoita kuin yrityksiä ja toimialoja. Suomen edustustoverkko sekä kulttuuri- ja tiedeinstituutit kytketään tiiviimmin osaksi suomalaista kulttuurivienttiä ja markkinaviestinnän osaamista parannetaan. Markkinatuntemusta ja kohdeyleisöjen identifiointia kehitetään yhdessä Finpron, Matkailun edistämiskeskus MEK:n ja toimiala-

järjestöjen kanssa markkinointiponnistelujen tehostamiseksi.

Kulttuuriviennin rakenteita vahvistetaan toimialojen yhteisellä tai toimialakohtaisilla vientiorganisaatioilla tai -yksiköillä, ns. vientirenkailla. Kansallisen innovaatiojärjestelmän toimijat ja viennin- sekä liiketoiminnan edistäjät integroidaan luovien toimialojen yritystoiminnan synnyttämiseen, kehittämiseen ja kansainvälistämiseen. Kulttuurin toimialojen sekä niiden viennin seuranta ja tilastointia kehitetään laatomalla toimialojen satelliittitilinpito.

Kansainvälisen kulttuuriyhteistyön- ja vaihdon kehittäminen on tärkeää myös kulttuuriviennin kehittämisohjelman näkökulmasta. Ilman liiketaloudellisia tavoitteita toimiva kulttuuriyhteistyö on osa kulttuurin alan kansainvälisen toiminnan perustaa. Se edistää kansainvälisten kontaktien solmimista ja taiteilijoiden sekä kokoelmien liikkuvuutta. Sillä on merkittävä rooli Suomi-kuvan kehittämisessä. Kulttuurivaihdon ja -yhteistyön rooli ja merkitys vaihtelee eri toimialoilla ja on erittäin keskeinen muun muassa kulttuuriperinnön alueella.

Kulttuuriviennin toimintaympäristön kilpailukykyisyys pyritään varmistamaan siten, että toimialojen verotuskohtelu on Suomessa kansainvälisesti tarkastellen kilpailukykyinen. Tekijänoikeudellista ympäristöä pyritään kehittämään siten, että vietävän kulttuurituotteen tai -palvelun tekijänoikeudet pysyvät mahdollisimman pitkälle sen suomalaisilla tekijöillä, jollain myös tekijänoikeuskorvaukset tulevat Suomeen. Tärkeää on myös varmistaa, että vientimaat noudattavat kansainvälisten tekijänoikeussopimusten velvoitteita sekä vähentävät tehokkaasti piratismia. Tämä tapahtuu erityisesti Maailman henkisen omaisuuden järjestön WIPO:n ja Maailman kauppajärjestön WTO:n puitteissa tehtävän monenkeskisen yhteistyön avulla.

6 Toimenpiteet

Kehittämisohjelman toteuttamiseksi suunnitellut toimenpiteet heijastelevat toimialojen vientistrategioita. Toimialakohtaisissa strategioissa esiinnostetut toimenpiteet on ohjelmatasolla työstetty laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Toimenpiteet kokoavat yhteen ministeriöiden vastuut ja tehtävien kohdentumisen kulttuuriviennin kehittämisessä. Toimialat ovat määritelleet omat strategiansa ja niiden mukaiset kärkihankkeet ja tunnistanee toimialansa vientipotentiaalin. Ministeriöiden ja niiden alaisten virastojen tehtävänä on luoda edellytykset toimialojen vientistrategioiden toteutumiselle ja suomalaisten menestystarioiden syntymiselle ja menestymiselle kansainvälisillä kulttuurimarkkinoilla. Seuraavaan taulukkoon on koottu yhteen kansallisen ohjelman toimenpiteet, joita työryhmä pitää välttämättöminä, jotta luovat toimialat saadaan muiden vientialojen joukkoon ja jotta ohjelman mukainen visio 2011 toteutuu.

Taulukossa olevat kustannukset ovat esityksiä ohjelman toimeenpanon edellyttämistä resursseista vuosina 2007–2011. Osa niistä on arvioita niiltä osin kun käytettävä määräraha ei ole kulttuurivientiin tai luoville toimialoille erikseen osoitettua. Jos toimenpiteen vastuutahoina on kaksi tai useampia kehittämisohjelman osapuolia, summa kuvaa niiden yhteenlaskettua panostusta. Tekesin panostuksen luonteesta johtuen sen rahoitusosuudet eivät näy taulukossa. Suluissa olevat summat osoittavat ohjelman toteutumisen edellyttämät määrärahan lisäykset nykytasoon verrattuna.

Yhteensä kehittämisohjelman toimeenpanoon arvioidaan kanavoitavan vuosina 2007–2011 yhteensä noin 228 miljoonaa euroa, josta vain noin 64 miljoonaa on lisäystä nykyiseen rahoituksen tasoon. Tämä tarkoittaa siis 13 - 16 miljoonan euron lisäpanostusta vuodessa. Tämä ei pidä sisällään Tekesin teknologiaohjelmien kautta kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimeenpanoon kanavoitavia resursseja, koska luotettavan arvion esittäminen olisi hyvin vaikeaa. Kun otetaan huomioon, että Tekes on jo panostanut Fenix-ohjelman kautta n. 8 miljoonaa euroa luoville toimialoille, voidaan karkeana arviona kuitenkin

Kehittämiskohde	Toimenpide	Vastuutaho	Kustannus 1 000 euroa 2007-2011
Yritystoiminnan kehittäminen - liiketoimintaosaaminen - kasvu ja kansainvälistyminen - tuotekehitys ja innovaatiotoiminta - tuottaja-, jakelija- ja välittäjäportaan vahvistaminen	- alkavien sekä pien- ja mikroyritysten neuvonta- ja kehittämispalvelujen ohjelma (osana luovien toimialojen yritysten ja yritysverkostojen kasvun ja kansainvälistymisen ohjelmaa) - luovien toimialojen yritysten ja yritysverkostojen kasvun ja kansainvälistymisen ohjelma - yritysten/ammattilaisten kansainvälistymisen täydennyskoulutus - viennin kärkihanketuki - toimialojen yritysten vientitukijärjestelmän kehittäminen - kansainvälisten tuotantojen synnyn edistäminen ja kansainvälisen pääomituksen vahvistaminen - elokuvan tuotantotuen korotus (levitys ja markkinointi) - tuotekehitys ja demorahoitus - kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen - markkinoinnin, myynnin ja ansaintalogiikoiden kehittäminen - KTM:n valtionavut	ESR, EAKR (OPM, TM, KTM) ESR,EAKR (OPM, KTM) ESR (OPM, KTM) OPM, KTM, UM KTM, Tekes KTM, OPM OPM OPM, Tekes ESR, EAKR (MEK, OPM,KTM) OPM, KTM, Tekes KTM	70 000 ⁷ 40 000 (20 000) 8 000 (8000) 4 000 (1 600) 2 000 4 500 (3 500)
Klusterien ja verkostojen vahvistaminen - toimialakohtaisten ja poikkisektoraalisten klustereiden vahvistaminen - vientirenkaiden kehitys	- taiteen tiedotuskeskusten ja toimialajärjestöjen vientiosaamisen ja -kyvyn lisääminen - toimialojen yhteishankkeet vientiosaamisen lisäämiseksi - kuntien ja alueiden toimet vientiosaamisen lisäämiseksi - vientirengasrahoitus	OPM OPM, KTM, UM ESR, EAKR (OPM, TM, KTM) KTM	17 000 (8 500) 1 000 (1 000) 5 000 (2 000)
Kansainvälinen markkinointi ja promootio - yritys- ja toimialakohtaisen markkinoinnin ja promootion kehittäminen - tukirakenteiden kehittäminen	- vientitapahtumiin osallistuminen - viennin suur tapahtumien tuki - vienti- ja myyntitapahtumien tuottamisen tuki - kulttuuriviennin tukiverkosto - kulttuuri-instituuttien toiminnan ja kulttuuriviennin osaamisen kehittäminen - Suomen edustustojen ja kulttuuri-instituuttien yhteistyön kehittäminen kulttuuriviennissä - vientimarkkinoinnin ja -viestinnän kehittäminen - kehittämistuki yrityksille	OPM, KTM, UM KTM, UM KTM, OPM OPM, UM OPM OPM, UM ESR (OPM, KTM) KTM	9 500 1 000 500 (500) 1 000 (500) 30 000 (5 500) 2 500

7) Summa on arvio kaikesta rakennerahasto-ohjelmien (ESR ja EAKR) kautta kanavoitavasta rahoituksesta kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimeenpanoon vuosina 2007-2011 ja se pitää sisällään myös kansalliset rahoitusosuudet.

Kulttuuriviennin rakenteet - julkishallinnon kulttuurivientiä koskevan osaamisen ja yhteistyön kehittäminen - toimialoja ml. niiden vientiä koskevan tietoperustan vahvistaminen	- systemaattisen tiedonvaihdon, koordinaation ja kehittämisohjelman seurannan järjestäminen - kulttuurin toimialojen satelliittitilipidon kehittäminen	Kaikki osapuolet OPM	250
Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö ja -vaihto Kansainvälisen kulttuuriyhteistyön ja -vaihdon kehittäminen	- ilman liiketaloudellisia tavoitteita olevan kahdenvälisen ja monenkeskisen kulttuuriyhteistyön ja -vaihdon edistäminen - uusien ja etenkin nuorten kykyjen promovointi yhteistyössä taide- ja ammattikorkeakoulujen kanssa - taiteen tuotannon perusrakenteiden ja -rahoituksen turvaaminen - taiteilijoiden ja alan opiskelijoiden liikkuvuuden edistäminen	OPM, UM OPM OPM OPM, TKT, CIMO	30 000 (11 000) 250 (250) 2 000 (2 000)
Kulttuuriviennin toimintaympäristö kansainvälisesti kilpailukykyisen verotuksen kehittäminen	toimialojen verotuksen kehittäminen	OPM, VM	

esittää, että Tekesin panostus tulee liikkumaan miljoonissa euroissa per vuosi. Ohjelman toteuttamisen edellyttämät resurssit tulee nähdä nimenomaan investointeina, jotka monipuolistavat elinkeino- ja vientirakennetta ja jotka ohjelman tavoitteiden toteutuessa tulevat moninkertaisesti takaisin.

Yritystoiminnan kehittäminen tapahtuu panostamalla liiketoimintaosaamisen parantamiseen, kasvuun ja kansainvälistymiseen, tuotekehitys- ja innovaatio-toimintaan sekä tuottaja-, jakelija- ja välittäjäportaan vahvistamiseen.

Kauppa- ja teollisuusministeriö rahoittaa pk-yritysten kehittämispalvelujen tuottamiseen tarkoitettua valtionapumomentilta järjestöjä, joiden tehtävänä on edistää luovilla aloilla toimivien yritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Nämä järjestöt (mm. Suomen Taideteollisuusyhdistys ja Diges ry) kehittävät ja tarjoavat yrityksille asiantuntijapalveluja sekä edistävät kotimaisten ja kansainvälisten verkostojen syntyä ja toimialan kehittymistä.

TE-keskusten kautta yrityksille on tarjolla kehittämistukea, jonka avulla yritys voi saada tukea myös kansainvälistymiseen liittyviin hankkeisiin. Rahoitusta voidaan myöntää pk-yritysten kehittämishankkeisiin, jotka parantavat yritysten tuotteiden tai tuotantomenetelmien tasoa, liikkeenjohto- tai markkinointitaitoa, kansainvälistymistä, tai perustamis- tai toimintaedellytyksiä. Rahoitusta voidaan myöntää myös pk-yritys-

ten yhteisiin edellä mainittuihin kohteisiin liittyviin kehittämishankkeisiin.

Tekes rahoittaa tutkimus- ja tuotekehitysprojekteja, joiden tavoitteena on kansainvälinen tuote- tai palveluliiketoiminta. Alustavana arviona voidaan esittää, että Tekesin panostus kehittämisohjelman toimeenpanoon on miljoonissa euroissa/vuosi. Yritysprojekteissa Tekesin rahoitus kattaa tavallisesti n. puolet projektin kustannuksista. Rahoitusmuotoja ovat avustus tai lainat tuotekehitysprojektissa ja pk-yrityksille avustus myös valmistelu- ja selvitysprojekteissa. Teknologiaohjelmiansa avulla Tekes kohdentaa rahoitusta teknologia-alueille, joilla on potentiaalia merkittävään liiketoimintaan tulevaisuudessa. Noin puolet Tekesin rahoittamista projekteista kuuluu johonkin teknologiaohjelmaan ja puolet projekteista rahoitetaan ilman ohjelmaliittymää.

Tekesin rahoitus kohdistuu aina kehitys- tai selvitysprojektiin. Rahoitusta voi hakea vain yritys tai tutkimuslaitos. Tuotekehitysrahoitus kohdistuu projekteihin, joissa syntyy markkinoitava tuote tai palvelu. Valmistelurahoitus voi kohdistua myös yrityksen liiketoimintaosaamisen kehittämiseen ja kansainvälistymiseen. Myös tuotekehitysprojektit voivat sisältää siihen olennaisesti liittyvää liiketoimintaosaamisen kehittämistä, kuten markkinakartoitukset, kilpailijakartoitukset, teknologia- ja juridiset selvitykset.

Kulttuurin toimialojen kannalta Tekesin olemassa

olevista teknologiaohjelmista seuraavat ovat merkittävimpiä:

- FENIX – Vuorovaikutteinen tietotekniikka 2003–2007 -teknologiaohjelmassa pelit ja viihde ovat olleet yhtenä painopistealueena. Rahoituksen kohteena ovat mm. peliteknologia, animaatiot, konsoli- ja mobiilipelit.
- Pelit ja viihde (peliteknologia, animaatiot) ovat vuodesta 2007 lähtien omana aihepiirinään Verso – Asiakastoimialaratkaisut ohjelmistoliiketoiminnassa -ohjelmassa, jonka arvioitu kokonaisrahoitusvolyymi on vuosina 2006–2010 120 miljoonaa euroa.
- Vapaa-ajan palvelujen tutkimus- ja kehittämisohjelma rahoittaa innovatiivisten asiakaslähtöisten palveluiden kehittämistä. Kehittämisen painopistealueita ovat uudet palvelukonseptit, uudenlaiset tavat tuottaa palveluja sekä uudenlaisten, esimerkiksi virtuaalitekniikkaa hyödyntävien tilakonseptien luominen. Ohjelman piiriin kuuluvat mm. matkailu-, hyvinvointi- ja kulttuuripalvelut. Ohjelman arvioitu kokonaisrahoitusvolyymi on vuosina 2006–2011 noin 19 miljoonaa euroa.

Opetusministeriö rahoittaa kulttuuriviennin määrärahallaan erityisesti viennin kärkihankkeita, joissa samalla kehitetään ansaintalogiikoita, markkinointia, myyntiä tai tuotteistusta. Tämä koskee myös kulttuurin matkailulliseen tuotteistamiseen liittyviä hankkeita. Määrärahalla voidaan tukea niin toimialajärjestöjen, yritysten yhteenliittymien kuin yritystenkin tai vastaavien toimijoiden hankkeita. Lisäksi elokuvan viennin edistämiseksi tulisi elokuvan tuotantotukeen tehdä korotus, jotta kansainvälinen levitys ja markkinointi voitaisiin integroida osaksi tuotantoprosessia alusta lähtien. Kansainväliset esimerkit osoittavat, että levitys ja markkinointi muodostavat menestyksekkäiden elokuvien koko tuotantobudjetista merkittävän osan. Tähän kohdistuva julkinen rahoitus voi helpottaa muun rahoituksen saamista jakeluun ja markkinointiin ja siten tehokkaasti edistää elokuvan vientiä.

Opetusministeriön laaja rakennerahasto-ohjelma (Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelma) toteuttaa ESR:n toimintalinja 1:n tavoitteita ja EAKR:n linjauksia. Sen puitteissa toteutetaan useita kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimenpiteitä. Myös muilla rakennerahasto-ohjelmilla, joista vastaavat ensisijaisesti työministeriö, sisäministeriö tai kauppa- ja teollisuusministeriö taikka alueet suoraan, voidaan toteuttaa ohjelman toimenpiteitä. Yritystoiminnan kehittämisen kokonaisuuteen niistä liittyvät liiketoimintaosaamisen parantamiseksi

käynnistettävä alkavien sekä pien- ja mikroyritysten neuvonta- ja kehittämispalvelujen ohjelma, jonka kautta tarjotaan edellisellä rakennerahastokaudella hyväksi havaittua SILE-konsultoinnin tyyppistä palvelua ja asiantuntijapalveluja yrityksille. Kasvua ja kansainvälistymistä sen avulla tuetaan erityisesti yrityshautomo-toiminnalla. Tavoitteena on Tekesin Kulttuuriviennin liiketoimintamallit -selvityksessä esitetyn yrityskehitys ja kansainvälistymisputken luominen yhdessä muiden kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimeenpanoon osallistuvien organisaatioiden kanssa.

Ulkoministeriö edustustoineen tukee kärkihankkeita harkintansa mukaan silloin kun ne tukevat ministeriön yleisiä poliittisia tavoitteita, kulttuurivientiä ja Suomi-maabrändäystä.

Klusterien ja verkostojen vahvistamiseksi edistetään toimialakohtaisten ja poikkisektoraalisten klusterien syntyä sekä vientirenkaiden kehittymistä.

Opetusministeriön tavoitteena on tehdä tasokorotus taiteen tiedotuskeskusten toiminta-avustuksiin niiden kulttuuriviennin kapasiteetin kasvattamiseksi toimialakohtaisten vientistrategioiden mukaisesti.

Ulkoministeriö tukee toimialojen yhteishankkeita kehittämällä niiden hyödyntämiseen tarvittavia verkostoja asemamaissa ja tuo vuosittain yli 200 kulttuuritoimittajaa ja -vaikuttajaa tutustumismatkalle Suomeen. Edustustot seuraavat ja raportoivat kulttuuri-markkinoiden kehitystrendeistä ja suomalaisen kulttuurin näkyvyydestä eri puolilla maailmaa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi myöntää yritysryhmien kansainvälistymishankkeisiin avustusta yritysten yhteishankkeiden kansainvälistymiseen tarkoitetuista määrärahoista. Avustuksen kohteina voivat olla mm. yhteisosallistumiset messuille ja näyttelyihin ulkomailla, vientirenkaat, markkinatutkimukset, markkinaselvitysmatkat ja muut yritysten yhteiset vienninedistämishankkeet. Yhteishankkeeseen tulee osallistua vähintään neljä yritystä. Kauppa- ja teollisuusministeriö myöntää lisäksi yleisavustusta Music Export Finland Association ry:n toiminnan kustannuksiin (mom. 32.30.49, avustus ulkomaankauppaa edistävälle järjestölle ja Finpro ry:lle). Tavoitteena on laajentaa vientirengasrahoitusta myös uusille ehdot täyttävälle yritysten muodostamille vientirenkaille.

Osana rakennerahasto-ohjelmia vahvistetaan kuntien ja alueiden toimia vientiosaamisen lisäämiseksi.

Kansainvälistä markkinointia ja promootiota vahvistetaan kehittämällä yritys- ja toimialakohtaista markkinoinnin osaamista sekä kehittämällä kulttuuriviennin tukirakenteita. Opetusministeriö ja kauppa- ja teollisuusministeriö tukevat toimialajärjestöjen ja yritysten osallistumista tärkeimpiin kansainvälisiin vientitapahtumiin, tukevat viennin suur tapahtumiin osallistumista ja Suomessa pidettävien myyntitapahtumien tuottamista. Ulkoministeriö osallistuu vientitapahtumiin edustustojen asiantuntijaverkoston voimin tavoitteena hankkeiden hyödyntäminen sekä poliittisesti, että kulttuuriviennin ja Suomi-brändäyksen kannalta. Lisäksi opetusministeriö jatkaa kulttuuriviennin tukiverkoston kehittämistä yhdessä sen kaikkien osapuolten kanssa. Kauppa- ja teollisuusministeriö pyrkii kasvattamaan luovan toimialan yritysten markkinointiin käytettävää kehittämistukea.

Julkishallinnollisella pohjalla tai rahoituksella ulkomailla toimivia yksiköitä ovat Suomen ulkomaanedustustot, kulttuuri- ja tiede-instituutit sekä Finpron, Tekesin ja matkailun edistämiskeskus MEK:n yksiköt. Mukana työssä voivat olla vielä mm. ulkomailla toimivat suomalaisyritykset ja erilaiset Suomi-seurat ja -yhdistykset.

Suomen ulkomaanedustustojen tehtävänä on Suomen kulttuurisuhteiden ylläpitäminen ja kulttuurivienti. Suomen noin 100 ulkomaanedustuston toimipistettävä käyttävät vuosittain kulttuuritoimintaan runsaat kaksi miljoonaa euroa ja yli 70 henkilötyövuotta. Edustustojen kulttuurityötä koordinoi ulkoministeriön kulttuuriyksikkö Helsingissä. Ulkoministeriön edustustoverkoston kulttuuritoimintaa kehittää voimakkaasti siten, että se on valmis vastaamaan suomalaistoimijoiden kulttuuriviennin koordinaatiota. Edustustot varmistavat, että kunkin maan paikalliset suomalaiset toimijat toimivat johdonmukaisesti, tavoitteellisesti ja päällekkäistä toimintaa välttäen ammattilaisverkostojen syventämisessä eri maissa.

Opetusministeriö rahoittaa 16 ulkomailla toimivaa kulttuuri- ja tiedeinstituuttia. Instituuttien tehtävänä on edistää Suomen kulttuuria, taidetta ja tiedettä ja pitkäjänteisten yhteistyösuhteiden syntymistä. Ne toimivat välittäjinä Suomessa ja asemamaassa toimivien tahojen, avainhenkilöiden ja mielipidevaikuttajien kesken. Edustustot ja instituutit muodostavat osan kulttuuriviennin tukiverkostosta. Näiden toimijoiden

yhteistyötä tehostetaan ohjelman toteuttamiseksi.

Kulttuuriviennin rakenteita vahvistetaan kehittämällä julkishallinnon kulttuurivientiä koskevaa osaamista ja yhteistyötä. Koska yritystoiminnan kehittämisen ja vienninedistämisen määrärahat eivät ole pääosin eri toimialoille korvamerkittyjä, on huolehdittava siitä, että kulttuuriviennin kentässä toimivat yritykset ja niiden erityistarpeet tulevat riittävästi huomioitua palveluja tarjottaessa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä asiantuntijaosaamisen kehittämiseen, jotta yritykset pääsevät jo olemassa oleviin yritysten kasvuun ja kansainvälistämiseen tarkoitettuihin instrumentteihin käsiksi. Tarvitaan sekä toimialaa ja verkostoja tuntevia konsultteja yritysten tueksi, että asiantuntijuuden vahvistamista hallinnossa ja eri tukiorganisaatioissa.

Kulttuurivienti perustuu toimialakohtaisten asiantuntijaverkostojen ja erilaisten julkisten ja yksityisten organisaation ja ryhmittymien yhteistyöhön. Jatkossa on tärkeää, että nämä kaikki toimivat yhdensuuntaisesti ohjelman toteuttamiseksi.

Kehittämishojelman toimeenpanoon osallistuvat tahot kehittävät yhdessä systemaattisen kulttuurivientiä koskevan tiedonvaihdon, koordinaation ja seurannan järjestelmän. Ohjelmaan tehdään tarvittaessa seurannan esiin nostamia täsmennyksiä ja muutoksia.

Opetusministeriö jatkaa kansainvälisen kulttuurivaihdon kehittämistä turvaamalla taiteen ja kulttuurin tuotannon ja perusrakenteiden rahoituksen. Lisäksi se yhdessä ulkoministeriön kanssa edistää kahden- ja monenkeskistä kulttuuriyhteistyötä ja -vaihtoa. Ministeriö lisää yhteistyötä taide- ja ammattikorkeakoulujen kanssa erityisesti nuorten ammattilaisten kansainvälisessä promovoinnissa ja edistää taiteilijoiden ja alan opiskelijoiden liikkuvuutta.

Ulkoministeriö tukee kulttuuriyhteistyötä ja -vaihtoa, samoin kuin kaupallista vientiä, kun ne tukevat ministeriön yleistavoitteita kussakin maassa.

Kulttuuriviennin toimintaympäristöä kehitetään mm. varmistamalla kansainvälisesti kilpailukykyinen tekijänoikeuskorvausten verotusjärjestelmä.

Rakennerahastohankkeiden kautta yrityksille tarjotaan ensisijaisesti tuotteistettuja asiantuntijapalveluita. Koska korvamerkittyjä varoja eri toimialoille ei ole, muun muassa kansainvälinen tekijänoikeuksiin liittyvä sopimuskäytäntö vaatii yrityksiltä ja asiantuntijoilta erikoisosaamista johon tulee erityisesti panostaa.

7 Jatko ja seuranta

Kulttuurivientihankkeen ohjausta ja seurantaan varten työryhmä ehdottaa, että valtioneuvosto asettaa johtoryhmän. Siihen kuuluu edustus opetus-, ulko- sekä kauppa- ja teollisuusministeriöiden hallinnonaloilta sekä edustus kulttuurin toimialoilta. Sen tehtävänä on huolehtia koordinaatiosta eri toimijoiden välillä, resursoinnista sekä toimialojen strategioiden päivittämisestä.

Koska kulttuurivienti on osa yleistä vienninedistämistä, ohjausryhmä informoi kauppa- ja teollisuusministeriön asettamaa kansainvälistymisen ja viennin edistämisen toimikuntaa (Vientifoorumi), jonka tehtävänä on toimia viranomaisten, järjestöjen ja yritysten yhteistyöfoorumina.

Johtoryhmä seuraa kulttuurin eri toimialojen viennin kehittymisen ohella taide- ja kulttuurialojen perusrahoituksen kehittymistä.

Toimialakohtaiset vientistrategioiden tiivistelmät

Elokuva ja muu audiovisuaalinen ala

Suomalaisen elokuvan vientistrategia pohjautuu suomalaisen elokuvan tavoiteohjelmassa 2006–2010 esitetyille lähtökohdille. Vientistrategia on laadittu näiden lähtökohtien mukaisesti syksyn 2006 aikana.

Suomen elokuvasäätiö osallistuu muun toimintansa ohella suomalaisen elokuvan kulttuurivientiin. Se tekee tunnetuksi suomalaista elokuvataidetta ja suomalaista kulttuuria ja siten edistää elokuvien myyntiä ulkomaille. Toiminnan yhtenä tavoitteena on esittää kotimaisia elokuvia mahdollisimman monella kansainvälisesti merkittävällä ulkomaisella elokuvafestivaalilla ja muissa tapahtumissa. Toiminnalla pyritään luomaan edellytyksiä myös kaupalliselle kansainväliselle menestykselle. Elokuväsäätiö ja Kopioston yhteydessä toimiva AVEK rahoittavat yhdessä lyhyt- ja dokumenttielokuvien kulttuurivientiä.

Suomen elokuvasäätiö myös tukee rahallisesti tuotantoyhtiöitä kulttuuriviennin aiheuttamissa kustannuksissa, kuten kansainvälisten elokuvakopioiden ja promootiomateriaalien valmistuksessa sekä tekijöiden festivaalimatkoissa. Tällä hetkellä Suomen elokuvasäätiön kulttuuriviennin tuen kokonaismäärä on kuitenkin vain 2,4 % säätiön tuotanto- ja kotimaanlevitystuesta, 335 500 euroa vuodessa. Vientistrategian mukaisesti tavoitteena on, että kansainvälisten kopioiden ja promootiomateriaalin tuottamiseen tarkoitettu tuki kasvaisi 10 prosenttiin tuotantotuesta vuoteen 2010 mennessä.

Elokuvan vientistrategian vision mukaisesti vuoteen 2010 mennessä vuosittain mahdollisimman moni suomalainen elokuva leviää maailmanlaajuisesti. Koska kulttuurivienti on kaupallisen viennin edellytys, tärkeänä lähtökohdana on, että tärkeimmillä kansainvälisillä festivaaleilla (Cannes, Berliini, Toronto, Venetsia) on suomalaisten elokuvien ensi-iltoja ja suomalaisia elokuvia esitetään muutoinkin sadoissa esityksissä kymmenillä merkittävillä kansainvälisillä elokuvafestivaaleilla. Suomalaisten elokuvien saadessa kaupallisen ensi-illan ulkomailta varmistetaan niille hyvä näkyvyys kohdemaassa.

Myös elokuvatuotannot ovat nykyistä kansainvälisempiä: suomalaisten tuotantoyhtiöiden osallistuminen kansainvälisiin tuotantoihin on pysyvä osa niiden toimintamallia, ja toisaalta ulkomaiset tuotantoyhtiöt käyttävät Suomea kuvauspaikkana ja suomalaisen elokuva-alan palveluita tuotannoissaan. Elokuvatuotannon palveluiden tarjontaan kansainvälisesti tulisikin jatkossa kehittää.

Vientitoiminta edellyttää sitä, että alan kansainväliset verkostot toimivat. Olennaista onkin kaikkien elokuva-alan keskeisten toimijoiden jatkuva yhteydenpito alan kansainvälisiin toimijoihin: tuottajiin, festivaaleihin, myyntiyhtiöihin, levittäjiin ja esittäjiin.

Suomalaista elokuvaa esitellään merkittävillä elokuvafestivaaleilla ja marketeissa, joita varten tuotetaan kansainvälisiä esityskopioita sekä laadukkaita promootiomateriaaleja.

Vientitoiminnan etenemistä koskeva palaute ja tieto kerätään edelleen levitettäväksi.

Suomalaisen elokuvan viennin edistämisessä Suomen elokuvasäätiöllä on tärkeä rooli. Elokuväsäätiö tukee tuotantoyhtiöiden harjoittamaa vientiä, välittää tietoa viennistä sekä vientitoiminnan mahdollisuuksista sekä luo kontakteja ja saattaa yhteen ulkomaisia ja kotimaisia toimijoita. Päävastuu vientitoiminnasta on tuotantoyhtiöillä itsellään.

Vaikka **animaatiotuotannot** sisältävät runsaasti erityispiirteitä, on animaatioelokuva nivottu muun elokuva-alan kanssa yhteen tukia myönnettäessä. Ani-

maation ominaisluonne mm. työryhmien, aikataulun ja tuotannon vaatiman tekniikan suhteen tulee ottaa paremmin huomioon, kun mietitään kotimaisen animaatioalan kehittämistä, esimerkkinä 3D-animaation etupainotteinen kustannusrakenne. Tuotannon pitkäjänteisyys lisää suunnittelun ja pilotoinnin merkitystä. Tuotantojen yhteydessä kehitetään usein uutta teknologiaa, joka vaatii erillistä testaamista.

Animaatioalan tavoite on kyetä vastaamaan laadukkaiden tuotteiden, korkean teknologian ja erinomaisten tietoliikennetarkaisujen avulla kansainvälisten markkinoiden vaatimuksiin. Suomalainen animaatio on orgaaninen osa uutta tietotekniikan ja peliteollisuuden edellyttämää sisältötuotantoa. Hyödyntämis-oikeudet on pyrittävä säilyttämään kotimaisella tuotantoyhtiöllä. Markkinointiin ja laajapohjaiseen verkostoon panostaminen edistävät jatkuvaa tuotantoa, mikä kartuttaa puolestaan osaamista ja vakiinnuttaa yritystoimintaa. Suomen imagoa korkean teknologian maana on perusteltua hyödyntää animaation kansainvälistämisessä.

Kansainvälistyäkseen ala tarvitsee tuotannon kotimaista perusrahoitusta ja tukea kansainväliseen markkinointiin. Animaatiotuotannon ja -viennin osaamista vahvistetaan omana koulutuskokonaisuutena ja osana toimivia tuottajakoulutuksia ja järjestetään kansainvälisiä workshoppeja, jotka tarjoavat täydennyskoulutusta ja konsultaatiota myös ammattilaisille. ANIMAKE koordinoi toimialan vientitoimintaa, hoitaa kansainvälistä tiedottamista sekä luo kotimaisten ja kansainvälisten toimijoiden välisiä verkostoja. Finnanimation –ryhmä tekee aktiivista kulttuurivientiä sekä luo ja tarjoaa yhteis-, osatuotanto- sekä levittäjäkontakteja. Näiden toimijoiden työn jatkuvuus ja resursointi animaation vienninedistäjinä tulee turvata. Tuotantoyhtiöt ovat vastuussa tuotannoista, tuotteista ja niiden myynnistä. Suomen elokuvasäätiö ja AVEK tukevat toimialan yrityksiä, niiden tuotantoja sekä niiden kansainvälistymistä.

Muilta osin audiovisuaalinen toimiala kattaa **TV-tuotanto-, draamatuotanto-, dokumenttituotanto-, mainoselokuvatuotanto- ja yritysviestintäalat**. Yhä useammat audiovisuaalisen alan yritykset toimivat kansainvälisillä markkinoilla jatkuvasti. Viimeaikaiset vientipanostukset ovat alkaneet tuottaa myös tulosta: suomalaiset formaatit, tv-sarjat ja tuotantopalvelut

ovat raivanneet tiensä kansainvälisille markkinoille.

SATU ry (Suomen Audiovisuaaliset tuottajat ry) on yhdessä Suomen elokuvatuottajien keskusliiton kanssa perustanut FAVEX ry:n (Finnish Audiovisual Export). Yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on edistää suomalaisten elokuvien ja audiovisuaalisten sisältöjen vientiä ulkomaille. Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys toimii yhteistyössä eri ministeriöiden, rahoittajien, säätiöiden, elokuva- ja av-tuottajien, levittäjien ja muiden alalla toimivien yhteisöjen ja yksityisten kanssa.

Audiovisuaalinen ala hakee merkittävää kasvua kansainvälistymisestä. Tavoitteeksi on asetettu, että vuoteen 2010 mennessä 10 % koko alan liikevaihdosta syntyy kansainvälisestä myynnistä. Merkittävä osa viennistä tulee tv-draamasta ja tv-sarjoista, jotka jo tuotantovaiheessa on suunniteltu leviävän kansainvälisille markkinoille. Myös mainoselokuvatuotannot ja yritysviestintä on laajenemassa kansainvälisille markkinoille.

Audiovisuaalisen alan tuotannot ovat yhä kansainvälisempiä: suomalaiset tuotantoyhtiöt osallistuvat kansainvälisiin yhteistuotantoihin ja ulkolaiset tuotantoyhtiöt käyttävät suomalaista osaamista ja palveluita omissa tuotannoissaan. Perinteisen audiovisuaalisen tuotannon rinnalle on syntynyt ja syntyy valtavasti uutta liiketoimintaa digitalisoitumisen myötä.

Kontaktien luominen kansainvälisiin ostaja- ja tuottajatahoihin on keskeinen tavoite kansainvälistymisessä. Osallistuminen kansainväliseen päätöksentekoon (mm. EU-lainsäädännön kehittämiseen) turvaa toimintaedellytyksiä alalla. Tuotantoyritysten kansainvälistymistaitoja on jatkuvasti kehitettävä. Audiovisuaalisen alan toimijat edistävät kontaktiverkkojen luomista ja vientiä yhteistyössä OPM:n, KTM:n, Finnpron ja UM ulkomaisten toimipisteiden kanssa.

Kirjallisuus

Kirjallisuusviennin keskeinen toimija on vuonna 1977 perustettu FILI – Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus. Se tukee kustantajia Suomessa ja ulkomailla käännössopimusten aikaansaamiseksi, kouluttaa ja tukee kääntäjiä monin tavoin sekä osallistuu suomalaisen kirjallisuuden markkinointiin ja sen näkyvyyden lisäämiseen ulkomailla laajasti kirjamesseilla, kirjalli-

suustapahtumissa ja monissa verkostoissa.

Suomalaisen kirjallisuusviennin kohteena on perinteisesti ollut kaunokirjallisuus. Tieto- ja oppikirjojen oikeuksien myynti on ollut sattumanvaraista eivätkä käännökset ole päässeet valtion tukijärjestelmien piiriin. Sarjakuva on kirjallisuuden muoto, jolle on nopeasti kasvavaa kysyntää monissa maissa. Siltä puuttuu vientistrategia ja –ohjelma. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden vienti on vahvassa kasvussa, mutta viennin tukeminen on liian kevyesti resursoitu.

Kirjallisuusviennin tilastointi on puutteellista Suomessa. Tilastoitua tietoa on saatavissa käännöksistä, sen sijaan tiedot oikeuksien myyntituloista ja yksittäisten teosten myynnistä ja myydyistä kappaleista puuttuvat kootusti täysin.

Frankfurtin kirjamesut ovat maailman suurin oikeuksien kauppapaikka. Messuille kutsutaan vuosittain kutsuvierasmaa, ja Suomen tavoitteena on toimia kutsuvierasmaana vuonna 2011. Teemamaan kirjallisuuden ja kulttuurin näkyvyys ja oikeuksien myynti heijastuu tehokkaasti koko maailmaan.

Suurimmat kustantajat Suomessa, WSOY ja Otava, ovat vahvistaneet ns. foreign rights –toimintojaan. Keskisuurten ja pienten kustantamojen voimavarat eivät tällaiseen riitä.

Kirjallisuusviennin tehostamisen tavoitteena on ulkomailla julkaistavien suomalaisten käännösten huomattava lisääminen ja uusien markkina-alueiden (Intia, Japani, Kiina, espanjankielinen maailma) avaaminen.

Kirjallisuusviennin tehostamiseksi ja kehittämiseksi vuodesta 2008 lähtien

- tuetaan pienten ja keskisuurten kustantamojen kansainvälistä toimintaa,
- perustetaan kaksi uutta kirjallisuuden vientihanketta: Suomalainen tietokirjallisuus maailmalle ja Sarjakuva kansainväliseksi,
- vakiinnutetaan pilottihanke: Lasten- ja nuortenkirjallisuus maailmalle,
- organisoidaan kirjallisuusviennin tilastointi ja seuranta,
- toteutetaan Suomen teemamaa Frankfurtin kirjamesuilla vuonna 2011, sekä
- vahvistetaan FILlää kirjallisuuden vientiorganisaationa sijoittamalla edellä ehdotetut hankkeet sen toiminnan piiriin.

Vientitoimintaan suunnataan nykyisin julkista rahoitusta noin miljoona euroa, toimijoiden oma panostus on noin 250 000 € vuodessa. Vuonna 2008 kirjallisuusviennin tehostamiseksi osoitetaan ehdoteuille toimenpiteille uusina panostuksina 836 000 € FILIn perusrahoituksen lisäksi, joka vuonna 2008 on 1 370 000 €. Kirjallisuusviennin kokonaisbudjetti on 2 206 000 €, ja toimijoiden osuus 300 000 €.

Kirjallisuusvientihanketta ja sen seuranta ohjaa FILIn vahvistettu neuvottelukunta, joka koostuu kirjalalan keskeisistä toimijoista, kustantajien, kirjailijoiden, kääntäjien, kirjallisuusorganisaatioiden sekä opetus- ja ulkoministeriöiden edustajista.

Kulttuurimatkailu

Suomen matkailuimago on vahvasti luontopainotteinen ja kulttuuri on näkynyt matkailussa pääasiassa muutamien tunnettujen kulttuuritapahtumien kautta. Suomen vahvuuksia ovat modernin sekä luontoon ja kulttuuriin pohjautuvan perinteisen toiminnan sujuva vastakohtaisuus, idän ja lännen kohtaaminen, teknologia, suomalaisen elämäntavan erityispiirteet ja luovuus. Vetovoimaiset kulttuurikäyntikohteet kuitenkin puuttuvat. Erityisesti kansainvälisessä matkailussa monimuotoiset kulttuuritekijät muodostavat vahvan kilpailutekijän.

Suomessa kulttuurimatkailun tilastollinen tietopohja on yleisesti ottaen heikko. Tämä koskee erityisesti tietoja kansainvälisistä matkailijoista. Vuoden 2004 matkailun tilinpidon mukaan ulkomaiset matkailijat käyttivät kulttuuripalveluihin yhteensä arviolta 43 miljoonaa euroa.

Kulttuurimatkailun vientistrategian vision vuoteen 2011 mukaisesti *suomalaisen kulttuurin matkailullinen vetovoimaisuus ja kysyntä kansainvälisillä markkinoilla on kasvanut ja samalla Suomen matkailuimago on vahvistunut.*

Kulttuurimatkailun kehittämisen tavoitteena ovat suomalaiseen kulttuuriin pohjautuvat korkealaatuiset ja helposti ostettavat matkailutuotteet ja -palvelut sekä niiden saaminen vahvemmin kansainvälisten myyjien tarjontaan. Suomen matkailustrategian 2020 ja Suomen matkailupolitiikkaa koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti panostetaan mm. teemapohjaiseen tarjontaan.

Koska kulttuuritarjonnan varsinaiset harrastajat ovat matkailun kuluttajina marginaalinen ryhmä, tavoitteena on hakea kasvua erityisesti kierto- ja lyhyt-lomailijoiden parista. Suomen matkailustrategiassa on näiden osalta vuosittainen kasvuodotus 6 %. Tapah- tumien osalta kasvuodotus on noin 3 % vuosittain. Kulttuurimatkailun kasvutavoitteiden ja kohdemark- kinoiden tarkempi määrittäminen edellyttää tieto- pohjan luomista.

Kehittämistoimissa hyödynnetään valtakunnallisen matkailustrategian **kulttuurimatkailun määritelmäs- sä**¹ mainittuja matkailun voimavaroja. Näitä tuodaan esiin sekä tuotteen tuottavuuden ja kannattavuuden että matkailun yleisen vetovoimaisuuden kannalta. Pääpanostus on kansainvälisesti vetovoimaisissa tee- moissa ja tuotteissa. Lisäksi edistetään muiden kehi- tuskelpoisten tema- ja tuotekokonaisuuksien vahvis- tamista. Kulttuuristen tukielementtien, kuten perin- teet ja käsityö, matkailullista tuotteistamista tuetaan esimerkiksi koulutuksen ja verkostoitumisen avulla.

Kulttuurimatkailun vientiä vahvistetaan seuraavin toimenpitein:

- 1 Tuotteistamisen ja markkinoinnin kehittämisen pohjaksi tarvittavan tietopohjan tuottaminen. Lisäksi tärkeää on kartoittaa kulttuurimatkailuhankkeet ja toimijakenttä, nykyinen tarjonta sekä niiden soveltuvuus kansainvälisille markkinoille.
- 2 Kulttuuritapahtumien markkinoinnin kehittäminen jakamalla ne kansainvälisesti, alueellisesti ja paikallisesti tärkeisiin, ja markkinoinnin kohdentaminen sen mukaan eri kohderyhmille ja matkailumuodoille.
- 3 Kansainvälisesti vetovoimaisten Suomen luontaisiin vahvuuksiin pohjaavien kulttuurimatkailukohteiden luomisen edistäminen.
- 4 Kulttuuri- ja matkailualan toimijoiden vuoropuhelun ja yhteistyön edistäminen kulttuuritarjonnan matkailullisessa tuotteistamisessa. Matkailukeskuksia ja -keskittyviä rohkastaan

tuomaan kulttuurikohteitaan ja alueellista kulttuuriaan esille tarjonnassaan ja viestinnässään. Kulttuurin toimijoita kannustetaan matkailulliseen tuotteistamiseen ja suurtapahtumien, kuten Euroopan kulttuuripääkaupunki (Turku 2011), matkailullinen potentiaali pyritään hyödyntämään nykyistä määrätietoisemmin.

Vuonna 2005 Matkailun edistämiskeskus (MEK) ja matkailuelinkeino panostivat kulttuurimatkailuksi katsottavan matkailun edistämiseen yhteensä karkeas- ti arvioiden 1,5 miljoonaa euroa. Kulttuurimatkailun kehittämishankkeita on tuettu myös EU:n rakennera- hastovaroin. Toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää aiempaa selkeämpää julkisen tuen koordinoitua ja li- säresursoitua.

Toimenpiteiden toteuttamisessa korostuu poikki- hallinnollisuus ja yhteistyö ministeriöiden, kuntien ja alueiden, matkailuorganisaatioiden ja kulttuurin tuottajien kesken. MEK:n roolina on erityisesti tuote- kehityksen tukeminen ja kansainvälinen markkinointi. Tarkempi toimijakenttä selkeytyy tietopohjan tuotta- misen myötä

Kuvataide

Suomessa tehdään monimuotoista ja omaperäistä kuvataidetta, joka kiinnostaa huomattavassa määrin myös kansainvälisesti. Esimerkiksi vuonna 2005 pel- kästään Näyttelyvaihtokeskus FRAMEn kautta oltiin mukana 151 erilaisessa hankkeessa, jotka kohdistuivat 36:een maahan. Visuaalisella kulttuurilla on mahdol- lisuus nousta yhdeksi kulttuurienvälisen vuorovai- kutuksen keskeisimmistä foorumeista. Kysyntään ei kuitenkaan ole nykyisillä resursseilla mahdollisuuksia riittävästi vastata. Rahoituspohjan kapeus, vähäisyys ja projektisidonnaisuus ovat johtaneet toiminnan sir- paloitumiseen ja lyhytjänteisyyteen. Tämä vaikeuttaa tuottamista sekä kattavan yhteistyöverkoston luomista

1) "Kulttuurimatkailussa tuotetaan alueellisia ja paikallisia kulttuurin voimavaroja arvostaen matkailutuotteita ja -palveluja paikallisille ja alueen ulkopuolisille ihmisille liiketoiminnallisin perustein. Tavoitteena on luoda elämyksiä ja mahdollisuus tutustua näihin kulttuurisiin voimavaroihin, oppia niistä tai osallistua niihin. Näin vahvistetaan ihmisten identiteetin rakentumista, sekä oman että muiden kulttuuri- en ymmärrystä ja arvostusta. Kulttuurimatkailun voimavaroja ovat kaikki ihmisen aikaansaama ja muokkaama; historia, kulttuurimaise- mat, rakennettu ympäristö, arkeologiset kohteet, museot, esittävä taide, visuaalinen taide, tapahtumat, käsityö, kieli, maut, perinteet, tavat, arvot, aatteet, elämäntyyli, uskonto, luonteenpiirteet sekä saavutukset tieteessä, taiteessa, teknologiassa ja elinkeinoissa.

esittämistä, levittämistä, tiedottamista ja markkinointia varten. Elinkeinoelämän kuvataiteelle myöntämä tuki on jäänyt Suomessa korostuneen vaatimattomaksi, osin rakenteellisten ja verotuksellisten järjestelmien vuoksi. Kuvataidealan yritystoiminta Suomessa on vähäistä verrattuna muihin pohjoismaihin. Kuvataiteen liiketoimintaedellytykset eivät ole samat kuin esimerkiksi teollisessa muotoilussa, peli-, musiikki- ja elokuvateollisuudessa, joiden liiketoimintalogiikka perustuu materiaaalisten ja immateriaaalisten tuotteiden monistettavuuteen. Keskeisenä ongelmana on, että taiteilijoista jopa apurahansaaajat muodostavat yhteiskunnallisen marginaaliryhmän, jolla ei ole lakisääteistä työttömyys- tai sosiaaliturvaa.

Vuoteen 2012 mennessä Suomessa on elinvoimainen ja monipuolinen kuvataiteen toimijakunta, jolla on vahva ja luonteva kansainvälinen asema. Suomalaisia taiteilijoita on vuosittain mukana kymmenissä kansainvälisissä museo- ja suurnäyttelyissä ja tuotantoresidensseissä. Suorien kanavien ja verkostojen kautta toteutuu satoja yksittäisen taiteilijan tai taiteilijaryhmän kansainvälisiä kuvataideosallistumisia. Huomattava osa kotimaisella taidekentällä toimivista ammattitaiteilijoista on edustettuina kansainvälisissä ja kotimaisissa gallerioissa ja taidemessuilla. Välittäjäportaan toimijakenttä osallistuu nykyistä vahvemmin kansainvälisellä tasolla. Kansainvälisesti kilpailukykyisiä taidegallerioita on kolminkertainen määrä nykytilanteeseen verrattuna. Taideinstituutioiden näyttely- ja julkaistuotannoista sekä muista projekteista suuri osa perustuu vastavuoroiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Ulkomaiset taiteilijat ja taidekentän toimijat ovat vakiintuneet kotimaisen taidekentän keskeisiksi osallistujiksi ja yhteistyötahoiksi. Kotimainen toimintaympäristö kannustaa kuvataiteen monimuotoisuutta. Toimijoiden rahoituspohja koostuu erilaisista kotimaisista ja kansainvälisistä julkisista ja yksityisistä rahoituslähteistä. Kotimainen julkinen rahoitus perustuu taiteen itseisarvoon ja hankkeiden arvioinnista ja tukemisesta päättävät alan ammattimaiset toimijat ja asiantuntijat. Julkinen tuki sisältää niin pitkäaikaisia kuin joustaviakin rahoitusmuotoja.

Vision ja strategian toteutumisen edellytyksenä on uusien toimenpiteiden kohdistaminen seuraaviin kuvataiteen toimintaympäristön osa-alueisiin:

- 1 Tuotanto:** Kuvataiteilijoiden kansainvälistymistä vahvistetaan kehittämällä valtion suoraa apurahajärjestelmää sekä täydentämällä sitä pitkäjänteisellä ja joustavalla tuotantotuella. Merkittävimpien teostuotantojen toteuttaminen Suomessa ja ulkomailla mahdollistuu taiteilijaresidenssivaihtoa laajentamalla sekä luomalla edellytykset kotimaiselle tuotantoresidenssitoiminnalle. Taidekorkeakoulujen kulttuurivaihtotyötä laajentamalla luodaan ensimmäinen perusta taiteilijoiden kansainväliselle verkostoitumiselle.
- 2 Välitys:** Suomalaisen välittäjäportaan liikkuvuutta, kouluttautumista ja näyttelytoimintaa vahvistetaan julkisin toimenpitein. Monimuotoista kansainvälistä välittäjäporrasta kannustetaan suomalaisen kuvataiteen esittelyyn tukijärjestelmää laajentamalla. Yksityisille sekä taiteilijajärjestöjen ja -ryhmien gallerioille luodaan messuosallistumista varten tukijärjestelmä. Residenssiohjelmien kehittäminen kotimaisille ja kansainvälisille välittäjäportaan toimijoille on yksi keskeisistä rakenteellisista ratkaisuista.
- 3 Tiedotus:** Tiedotuksen vahvistaminen sekä kotimaisen ja kansainvälisen toimialatiedon hankkiminen on lähtökohtana kansainvälistymiselle sekä aloitteelliselle osallistumiselle kansainväliseen taidekeskusteluun. Tätä edistetään resurssimalla kansainväliseen levitykseen kohdistettuja julkaisuja, yhteistyötä kansainvälisten julkaisijoiden ja jakelijoiden kanssa sekä kansainvälisten seminaarien ja työpajojen järjestämistä. Asiantuntijavierailuohjelmilla on keskeinen asema tiedotustyössä.
- 4 Kannustava toimintaympäristö:** Kuvataiteen kansainvälistymistä ja rahoituspohjan laajentamista tuetaan edellä mainituissa pääkohdissa rakenteellisin verotuksellisin toimenpitein säätämällä yleishyödyllisille toimijoille annettavien lahjoitusten verovapaudesta sekä alentamalla alan pienten yritysten arvonlisäverovelvollisuutta.

Muotoilu

Muotoilualan vientistrategia perustuu selkeään kasvuun. Suomessa alan liiketoiminnan odotetaan kasvavan tulevina vuosina 10 %:n vuosivauhdilla. Merkittävimmät suomalaiset muotoiluyritykset tekevät liikevaihdostaan jo neljänneksen viennistä. Muotoilun toimialalla on käynnissä uudistuminen: perinteisestä esinemuotoilusta on siirrytty kohti laajempien muotoiluprosessien suunnittelua ja hallintaa. Toimiala laajenee voimakkaasti mm. markkinointiviestinnän, digitaalisen muotoilun ja brandimuotoilun aloille. Suomalaisella muotoilulla on kansainvälisesti erottautuvaa erikoisosaamista, vahva mielikuva-arvo ja toimivat viennin kansainväliset tukiverkostot. Alan vahvuuksia ovat monialainen ja uudistumiskykyinen muotoiluteollisuus ja korkeatasoinen osaaminen. Haasteina ovat mm. kansainvälisen näkyvyyden, verkostoitumisen ja yritys yhteistyön lisääminen, alan kaupallistamisosaamisen parantaminen sekä toimialatiedon tuottaminen.

Muotoiluviennin visiossa vuoteen 2012 mennessä toimialan eri sektoreiden kansainvälistyminen kaksinkertaistuu kahden vuoden sykleissä ja vienti tulee olemaan aiempaa laaja-alaisempaa ja monimuotoisempaa. Alan kärkiyritysten kansainvälinen liikevaihto nelinkertaistuu ja viennin markkina-arvo kaksinkertaistuu. Suomessa toimii nykyiseen verrattuna kaksi kertaa enemmän kansainvälisesti kilpailukykyisiä muotoilutoimistoja, alalle syntyy vientikelpoisia yrityksiä ja ala kiinnostaa sijoittajia. Viennin markkina-arvo kasvaa erityisesti Venäjän ja Aasian markkinoilla. Suomalainen muotoilu ja muotoilijat verkostoituvat kansainvälisesti. Tekijänoikeudellinen ja verotuksellinen toimintaympäristö on kansainvälisesti kilpailukykyinen ja houkutteleva.

Muotoiluviennin strategisina tavoitteina on nostaa tietoisuutta suomalaisesta muotoilusta, lisätä muotoilun kysyntää, vahvistaa kansainvälistä yhteistyötä, kerätä yrityksiä vientihankkeisiin, vahvistaa pk-yritysten tuotekehitystä, liiketoimintaosaamista ja kansainvälistymistä, panostaa kasvaviin kohdemarkkina-alueisiin sekä tuottaa uutta monipuolista toimialatietoa ja kehittää alaa tekijänoikeudellisesti. Vientistrategian mukaisia toimenpiteitä vuosina 2007–2012 tulevat olemaan perinteisen promootiotoiminnan ohella (mm. näyttelyt, tiedotus ja julkaisut) erilaiset kansainväliset

hankkeet (mm. Ranska-hanke vuonna 2008 ja yhteis-pohjoismainen Icons of Innovation -hanke Aasiaan vuosina 2008–2012), julkaisutoiminta (Form Function Finland -lehti), yhteistyö- ja pr-toiminta sekä alan markkina- ja toimialakartoitus. Hankkeiden toteuttamisen tarvitaan yhteistyön lisäksi kattavaa pitkäaikaista taloudellista investointia ja rahoitusta niin valtiolta kuin yrityssektoriltakin. Ajanjaksona 2007–2012 julkisen hankerahoituksen tarve suomalaisen muotoilun kansainvälistämiseen on arviolta 310 000 euroa vuodessa.

Vientistrategian kannalta keskiössä ovat taidekäsityölläiset ja muotoiluyrittäjät, muotoilutoimistot, designhyödykkeitä valmistavat ja markkinoivat yritykset sekä muotoilupalveluja hyödyntävät yritykset. Vientistrategian toteuttamisessa keskeisessä asemassa on Design Forum Finland. Yhteydet toimijoihin luodaan alan etujärjestöjen Ornamon ja Grafian kautta sekä muiden luovien alojen järjestöjen (mm. Diges, Neogames, Mark) kautta. Tapahtumien suunnittelussa ja järjestämisessä ovat mukana alan museot ja säätiöt (mm. Designmuseum, Rakennustaiteen museo, Alvar Aalto -säätiö) sekä oppilaitokset (mm. Taideteollinen korkeakoulu, Lahden Muotoiluinstituutti, Lapin Yliopisto). Tärkeän tukiverkoston kansainvälisten hankkeiden toteuttamisessa muodostavat OPM, KTM, UM ja näiden alaiset organisaatiot (mm. Finpro, instituutit, lähetystöt) sekä kansainväliset yhteistyökumppanit.

Museoala

Suomalaisten museoiden tuottamia näyttelyitä on tällä hetkellä esillä ulkomailla runsaat 20 vuosittain. Museoalan resurssit vientiin ja kansainvälistymiseen ovat vähäiset ja viennin edellytyksenä lähes aina on ulkopuolinen tuki. Keskeisiä näyttelyviennin rahoittajia ovat mm. opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, ulkoasiainministeriö sekä maakuntien liitot. Museoalan vienti ei ole kaupallisista lähtökohdista toteutuvaa.

Kansallisesti meneillään oleva kunta- ja palvelurakennemuutos vaikuttaa myös museoiden toiminnan perusedellytyksiin, ja siten museoalan viennin toteuttamisen mahdollisuuksiin. Kunta- ja palvelurakennemuutoshankkeen myötä alueilla ja yksittäisissä kunnissa joudutaan etsimään ratkaisuja kulttuurisektorin

riittävästä voimavaroista huolehtimiseen myös kulttuuriperinnön osalta.

EU:n kulttuuripoliittisten tavoitteiden mukaisesti museokokoelmien liikkuvuuden (Mobility of Collections) edistämiseksi tavoitteena on saada pitkäaikaislainojen ja näyttelyvaihdon avulla varastoissa olevat kokoelmat esiin myös maiden rajojen ulkopuolelle kustannusten minimoinnin periaatteella. Työn alla ovat uudenlaisen toiminnan mallit, tavat ja standardit, jotka tulevat osaltaan lähitulevaisuudessa vaikuttamaan näyttelyvaihtoon ja näyttelyiden kansainväliseen vientiin erityisesti EU-alueella.

Museoalan vientistrategian mukaan vuoteen 2012 mennessä suomalaisten museoiden tuottamien näyttelyiden merkitys ja volyymi on vahvistunut ja määrä kaksinkertaistunut ulkomailla. Suomalaiset museoalan asiantuntijat ovat haluttuja yhteistyökumppaneita. Museoalalle on kehittynyt vientiä tukevia rakenteita ja toimintatapoja sekä toimivia kansainvälisiä yhteistyöverkostoja. Kunnallispoliittisessa päätöksenteossa on tunnistettu kansainvälistymisen merkitys alueiden vetovoiman ja innovaatiokyvyn vahvistamisessa.

Strategia edellyttää monia toimenpiteitä. Museoalan viennin julkista tukea kehitetään ja vientituen rahoituslähteitä monipuolistetaan. AluekehittämISRahan ja EU:n kautta tulevan rahan hyödyntämistä kasvatetaan. Kansainvälisen näyttelytoiminnan kasvun edellytyksiä parannetaan. Suomalaisten museoalan ammattilaisten osaamista tehdään tunnetuksi kansainvälisesti. Luodaan osaamisen vientiä ja vaihtoa edistäviä toimijaverkostoja sekä vahvistetaan olemassa olevia verkostoja. Vahvistetaan museoalan vientiosaamista perustamalla Suomen museoliittoon museoalan vientiyksikkö, jonka tehtävänä on museoalan vientivalmiuksien ja edellytysten kehittäminen. Museoalan viennin resurssit ovat riippuvaisia julkisesta tuesta, joka on nykyisin vuositasolla noin 290 000 euroa. Alan oma rahoitus tällä hetkellä on vuositasolla 87 000 euroa. Strategiaassa esitettyjen toimenpiteiden kokonaiskustannukset ovat vuositasolla 697 000 euroa, josta julkisen tuen osuus on 540 000 euroa.

Vientistrategian toimeenpanossa keskeisiä toimijoita ovat tällä hetkellä vientiä harjoittavat muutamat suurimmat ammatilliset museot, yhteensä noin 20. Seuraavan potentiaalisen toimijaryhmän muodostavat ne ammatillisesti hoidetut museot, joilla on kiin-

nostusta vientitoimintaan ja jotka voisivat hyödyntää vienninedistämisen tukitoimia oman vientinsä kehittämisessä. Suomen museoliitto on museoalan keskusjärjestö, jonka keskeisenä tehtävänä on valvoa museoiden etuja ja edustaa niitä alan yhteisissä kysymyksissä. Museoliitto tuottaa jäsenilleen koulutus-, tiedotus- ja julkaisupalveluja. Museoliitto seuraa myös kansainvälistä museoalan kehitystä sekä toimii alan kansainvälisissä organisaatioissa, joten strategian mukaisen museoalan vientiyksikön perustaminen Museoliiton yhteyteen on perusteltua. Kulttuuriviennin kehittämisessä luontevaa yhteistyötä voisi olla myös muiden toimijoiden kanssa, erityisesti Näyttelyvaihtokeskus FRAME:n kanssa sekä kulttuurimatkailusektorin toimijoiden kanssa.

Musiikki

Suomessa on monimuotoinen ja rikas musiikkikulttuuri. Toimialan ydin ja tärkein osa on itse teos, joka on immateriaalinen tuote. Siihen voi liittyä esitys eli tapahtuma tai siitä voidaan valmistaa fyysisiä tuotteita, kuten äänitteitä, ääni- ja kuvatallenteita, tietokonepelejä ja nuotteja. Digitalisoitumisen myötä edellä mainitut rajat ovat hämärtyneet tarjoten toimialalle uusia liiketoiminnan muotoja ja mahdollisuuksia.

Karkeasti arvioiden toimialan loppukäyttäjämärkinoiden kokonaisarvo Suomessa on alle 300 milj. euroa. Toimialan viennin arvo vuonna 2005 oli 29 milj. euroa. Toimialan 30 yritystä vastaa 60 prosentista viennin markkina-arvosta. Kaiken kaikkiaan toimialalla on tunnistettu olevan tällä hetkellä 350–400 potentiaalista musiikkiviennin yritystä. Tekijänoikeusjärjestöt ovat tulovirojen kannalta kanavina tärkeä osa toimialaa.

Musiikkitoimialan vientistrategia perustuu voimakkaaseen kasvuodotukseen. Musiikkiviennin markkina-arvo nousee 150 miljoonaan euroon vuonna 2012 ja viennissä aktiivisesti toimivan henkilöstön määrä viennissä kasvaa. Tuolloin Suomessa toimii 40–50 merkittävää, noin 10–15 henkilöä työllistävää kansainvälistä yritystä ja kilpailukykyistä musiikkialan yritystä. Voimakas kasvu haetaan paitsi nykyisiltä markkinoilta myös Venäjältä ja muilta kehittyviltä markkinoilta. Musiikkivienti on monimuotoista, vientituotteiden tuotelaitelma on laajentunut entisestään ja musiikkia hyödynnetään uudenlaisissa käyttöympäristöissä. Toi-

miala on houkutelut puoleensa yksityisiä ja instituutio-naalisia sijoittajia.

Kasvun toteutuminen edellyttää, että tekijänoikeudellinen ja verotuksellinen toimintaympäristö on kansainvälisesti tarkastellen kilpailukykyinen ja houkutteleva musiikin luoville tekijöille ja toimialan yrityksille. Lisäksi musiikkitoimialalla on riittävästi yrittäjiä ja yrittäjyyttä. Yrityksissä on oltava halua ja sitoutumista yritysten kehittämiseen ja kansainvälistämiseen. Musiikkialan koulutukseen ja kulttuuriin on panostettava moniarvoisesti ja volyymiltään vähintään samassa määrin kuin aiemmin. Musiikkitoimialan on oltava houkutteleva ala eri alojen osaajille, ei vain taiteilijoille.

Strategian toteutuminen edellyttää useita toimenpiteitä. Keskeistä on suomalaisten musiikkiviennin ammattilaisten promovointi ja tunnetuksi tekeminen kansainvälisille ostajille sekä suomalaisen musiikin ja musiikkimarkkinan kansainvälisen kiinnostavuuden lisääminen. Suomalaisten artistien ja taiteilijoiden läsnäoloa vahvistetaan kohdemarkkinoilla, ja sävelteosten kansainvälistä myyntiä edistetään. Avainasemassa viennin kasvutavoitteiden saavuttamiseksi ovat musiikkityhtiöt, joiden tuotekehitystä, perusliiketoimintaa ja kansainvälistä liiketoimintaosaamista tulee vahvistaa. Olennaista on myös suomalaisen tekijänoikeudellisen ja verotuksellisen ympäristön kehittäminen kansainvälisesti kilpailukykyiseksi. Strategian toteutumiseksi tarvitaan voimakkaita investointeja niin musiikkitoimialalta kuin valtioltakin. Valtion tukimuotojen kehittyminen on edellytys strategian toteutumiselle.

Suomalainen musiikkiteollisuus sekä suomalaiset säveltäjät, sanoittajat ja esiintyvät taiteilijat vastaavat ensisijaisesti strategian toimeenpanosta. Toimialan koordinaattoreina ja vienninedistäjinä toimivat Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus (Fimic) ja Music Export Finland (Musex). Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat suomalaiset tekijänoikeusjärjestöt, musiikkiteollisuutta, tekijöitä ja taiteilijoita edustavat järjestöt, keskeiset ministeriöt, kulttuuri-instituutit, Finpro, Sibelius-Akatemia ja ammattikorkeakoulut.

Peliala

Suomen peliala on vahvalla kasvu-uralla. Suomen peliteollisuuden liiketoiminnan volyymi kasvaa tulevien vuosien aikana jopa 50 % vuotuista vauhtia kansainvälisen kasvun ollessa n.15-20 % vuodessa. Vuonna 2005 peliala työllisti Suomessa noin 1000 henkeä. Toimialan liikevaihto samana vuonna oli noin 65 milj. €. Pelialan nettovaikutuksen kansantalouteen arvioitiin vuonna 2005 olevan noin 160 milj. € vuodessa. Pelialan yrityksiä vuonna 2005 oli 40-50, ja keskimäärin yhdessä yrityksessä työskenteli noin 10 henkilöä.²

Suomen peliteollisuus mielletään usein mobiili-riippuvaiseksi. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Max Paynen, FlatOutin ja Habbo Hotellin kaltaiset menestystarinat osoittavat, että suomalainen peliala menestyy myös PC- ja konsolipelien puolella. Tämä takaa sen, että suomalaisella peliteollisuudella on erinomainen valmius vastata jatkossa myös multiplatform-pelien tarjoamaan haasteeseen.

Pelialan vientistrategian vision mukaisesti vuonna 2012 peliteollisuus Suomessa muodostaa merkittävän sisältöteollisuuden sektorin. Pelialan luonteen mukaisesti ala on vahvasti kansainvälistynyt päämarkkinoiden ollessa ulkomailla. Peliala toimii suomalaisen kulttuuri- ja sisältöteollisuuden veturina ja tekijänoikeuspääoman merkittävimpana kartuttajana.

Arvion mukaan vuonna 2012 Suomen peliteollisuuden tunnusluvut voivat näyttää seuraavilta:

- Toimiala työllistää 2500–3500 hlöä. Lisäksi suomalainen peliteollisuus työllistää n. 1000 henkeä ulkomaisissa alihankintayrityksissä.
- Kokonaisliikevaihto on 500–700 milj. euroa, josta 90 % tulee ulkomailta.
- Myynnin nettovaikutus kansantalouteen on 1,3–1,5 miljardia euroa.
- Pelialan yrityksiä on 50–60, ja ala on voimakkaasti keskittynyt.
- Keskimäärin yrityksissä työskentelee noin 50 henkilöä.

2) Neogames: Peliala Suomessa vuonna 2005.

Peliala on täysin viennistä riippuvainen. Viennin kasvua ja pelialan yleistä kehitystä tukevat keskeiset toimenpiteet voidaan hahmottaa seuraavasti:

- **Pelialan vientiorganisaation (Neogames) toimintamahdollisuuksien parantaminen.**

Neogames on toiminut Suomen pelialan kokoavana vientiorganisaationa vuodesta 2004 alkaen. Vuosien 2007–2009 aikana vientitoimintaa on tarkoitus vahvistaa mm. Nordic Game:n ja eurooppalaisen EGDF -yhteistyön kautta. Rahoituspohja on kuitenkin tällä hetkellä riittämätön suunnitellun laajuiseen toimintaan.

- **Pelialan yritysten vientivalmiuksien parantaminen.** Esimerkiksi pelialan yhteisvientimatkoihin on liitettävä koulutusta ja tutorointia. Lisäksi on huolehdittava vientimatkojen jälkihoidosta.

- **Demo-rahaston perustaminen.** Varsinkin PC- ja konsolipelipuolella yritysten valmius itse rahoittaa pelidemoja ennen varsinaista julkaisusopimusta vaikuttaa olennaisesti yrityksen menestymismahdollisuuksiin. Mobiilipuolella yrityksen oma rahoitusvalmius puolestaan helpottaa immateriaalioikeuksien säilyttämistä.

- **Pelialan koulutus.** Nopean kasvun vuoksi pelialaa uhkaa tulevana vuosina työvoimapula. Työvoimapulaan voidaan vastata sekä koulutuksen perinteisin keinoin että yritysten omilla koulutustoimenpiteillä. Työvoiman saannin turvaamiseksi myös jatkossa molempia keinoja tarvitaan.

Keskeisinä toimijoina vientiprosessissa ja viennin kehittämisessä on peliyritysten lisäksi julkinen sektori mukaanlukien Tekes, Finpro ja ministeriöt, pelialan keskus Neogames, pelialan kansalliset yhteistyöorganisaatiot kuten IGDA ja perustettava FGDA sekä pelialan koulutus- ja tutkimusorganisaatiot. Vientistrategiassa esitellyillä ja perustelluilla panostuksilla voidaan näiden toimijoiden yhteistyöllä merkittävästi kehittää suomalaisen pelialan edellytyksiä kasvaa ja menestyä kansainvälisillä markkinoilla.

Sirkus

Ilmaisumuotona uusi sirkustaide perustuu fyysiseen liikkeeseen, ei-puhuttuun kieleen ja sirkuksen populaarikulttuurin perinteeseen. Sirkus on siten jo lähtökohtaisesti yksi kaikkein kansainvälisimmistä esittävän

taiteen muodoista. Nykysirkuksen dynaaminen taiteidenvälisyys ja uutta teknologiaa hyödyntävät produktiot ovat luoneet kasvavaa kansainvälistä kiinnostusta alan kotimaisten kärkiryhmien työhön. Vuoden 2005 aikana suomalaiset nykysirkusryhmät esiintyivät ulkomailla noin 70 kertaa. Kotimaassa ryhmien toiminnan julkisen tuen määrä on alan nuoruudesta johtuen hyvin alhainen (vuonna 2006 yhteensä 10 000 euroa).

Vuosien 2007–2010 sirkuksen vientistrategian tavoitteet tähtäävät alan toimintaedellytysten ja viennin rakenteiden vahvistamiseen ja vientivolyymin moninkertaistamiseen. Käytännön vientitoiminnan vetureina toimivat perustettavat 1–2 manageritoimistoa. Nykyisten kärkiryhmien rinnalle syntyy paranevan koulutuksen ja lisääntyvän julkisen tuen myötä 3–4 uutta kansainvälisen tason esiintyjäryhmää, jotka työlistävät vuosittain yhteensä yli 100 henkilöä. Suomalaisen sirkuksen ammattilaisproduktioilla on yli 300 kansainvälistä esiintymistä vuodessa. Viennin kokonaistuottojen määrä kasvaa vuoteen 2010 mennessä yli kymmenkertaiseksi (ollen 1,14 milj. e).

Sirkusalan vientitoimenpiteitä ovat ammattimaisen manageritoiminnan kehittäminen, keskeisten markkina-aluemaisten kanssa toteutettavan show case -yhteistyön laajentaminen ja kansainvälinen verkostoituminen, tuen suuntaaminen alan tärkeissä kansainvälisissä tapahtumissa esiintyville kotimaisille produktioille sekä Suomessa järjestettävien alan kansainvälisten festivaalien kehittäminen ja niille suuntautuvien kansainvälisten tuottajien matkojen tukeminen. Sirkuksen viennin julkinen tuki vuonna 2006 oli yhteensä noin 15 000 euroa. Tämän strategian mukaisen viennin julkisen tuen määrä vuosille 2007–2010 on 125 000 euroa vuodessa, yhteensä 500 000 euroa koko ajanjaksolla. Alan toiminnan julkisen tuen hyvin alhainen määrä ei anna mahdollisuutta oman rahoitusosuuden kasvattamiseen. Vuoteen 2010 mennessä sirkusalan julkisen tuen määrää kasvatetaan kaikilla tuotantoportilla, yhteensä 1 170 000 euroa/vuosi.

Sirkuksen tiedotuskeskus koordinoi vientistrategian toimeenpanoa. Käytännön vientipromootiosta vastaavat tiedotuskeskuksen lisäksi sirkuksen taiteellisten ryhmien tuottajat sekä alan uudet manageritoimistot. Sirkuslalle perustettavat alueelliset toimintakeskukset tukevat ryhmien taiteellista ja tuotannollista kehittämistyötä. Suomessa järjestettävät taiteenalan kansain-

väliset festivaalit toimivat uusien produktioiden näyteikkunoina. Maamme laaja nuorisosirkusverkosto sekä alan kehittyvä koulutuskenttä vastaavat uusien taiteilijasukupolvien kasvattamisesta.

Tanssi

Tanssitaide on tällä hetkellä yksi dynaamisimmista ja voimakkaimmin kasvavista taiteenaloista Suomessa. Tanssitaiteilijoiden määrä samoin kuin esitys- ja yleisömäärät ovat kasvaneet tasaisesti 1980-luvulta alkaen, ja kasvu näyttää jatkuvan. Kasvu on ollut myös laadullista. Suomalainen tanssi menestyy kansainvälisesti ja sille on olemassa kasvava kysyntä. Kieleen sitoutumattomana, vahvasti visuaalisena taidemuotona tanssilla on erinomaiset mahdollisuudet kansainväliseen menestykseen.

Vähäisen perus- ja vientirahoituksen vuoksi tanssin vientityötä ei ole pystytty tekemään erityisen suunnitelmallisesti tai pitkäjänteisesti. Tästä huolimatta ulkomailla tapahtuva esitystoiminta on tuottanut 2000-luvulla noin 20% tanssitaiteen kokonaiskatsojamäärästä. Onkin arvioitu, että kansainvälisen esitystoiminnan määriä ja vientituottoja voidaan kasvattaa huomattavasti nykyisestä ja että tulevaisuudessa tämän hetkistä useampi tanssitaiteilija ja -ryhmä tekee merkittävää kansainvälistä uraa.

Tavoitteena on, että Suomi on yksi tanssin alan johtava maa maailmassa. Tämä tarkoittaa mm., että suomalaisen tanssin esitysmäärät ulkomailla kaksinkertaistuvat vuoteen 2011 mennessä. Vuonna 2005 esityksiä ulkomailla oli 171 ja ulkomaisia katsojia 90 288, mikä oli 20,4 % tanssitaiteen kokonaiskatsojamäärästä. Tavoitteena on kasvattaa esitysviennin ja muun tanssin alan viennin liikevaihtoa merkittävästi (ei tilastoitu toistaiseksi). Alalle syntyy sekä uusia yritysmuotoisia toimijoita että työpaikkoja taiteilijoille ja tuotantopuolelle. Tanssitaidetta kehitetään myös laajasti osana muuta sisältötuotantoa.

Keskeisiin toimenpiteisiin kuuluu toimialan tukiohjelmoitumien, ennen kaikkea Tanssin Tiedotuskeskuksen, kansainvälisen toiminnan ja vientityön resurssien parantaminen. Tärkeää on myös muiden toimijoiden tukeminen: tanssiryhmät ja -keskukset, freelancerit; matka-apurahat, vientihankkeet, viennin kehittäminen. Kansainvälisen markkinoinnin ja

muun osaamisen kehittäminen luovat tanssin kentälle tarvittavia osaamista, toimijoita ja rakenteita. Tanssitaiteen kansainvälistymistä ja vientiä edistetään kansainvälisissä verkostoissa, messuilla ja muissa tapahtumissa, muun muassa festivaaleilla sekä koti- että ulkomailla. Yhteistyön kehittäminen eri toimijoiden välillä (ministeriöt, lähetystöt ja instituutit, muut taiteen ja kulttuurin alat) avaa mahdollisuuksia ja auttaa hyödyntämään resurssit tehokkaasti. Vientitoiminnan nykyresursseja ei ole selvitetty muuten kuin opetusministeriön tuen osalta. Vuonna 2006 opetusministeriö (sisältää taiteen keskustoimikunnan) tuki tanssitaiteen vientiä 320 500 eurolla. Rahoitustarve ehdotettujen toimenpiteiden toteuttamiseksi on 1 318 000 vuodessa vientityön alussa.

Tanssitaiteessa vientistrategian toimeenpanon keskeisiä toimijoita ovat tanssitaiteilijat, tanssiryhmät, tanssin aluekeskukset, festivaalit ja Tanssin Tiedotuskeskus. Taiteelliset toimijat (taiteilijat, ryhmät, aluekeskukset) tuottavat esityksiä ja muita vientituotteita. Välittäjäorganisaationa Tiedotuskeskus edistää vientiä tiedottamalla, tuottamalla materiaalia, kouluttamalla, järjestämällä vientitapahtumia, verkostoitumalla, neuvonta- ja koulutuspalveluilla jne. Aluekeskukset ja festivaalit tekevät kansainvälisesti taiteellista yhteistyötä, osallistuvat residenssiohjelmiin ja toimivat vierailujen vastaanottajatahoina. Festivaalit voivat toimia myös vientitapahtumina.

Teatteri

Teatterilla on vahva asema kotimaassa. Koko maan kattavaa teatteriverkostoa täydentää vireä ja monipuolinen vapaan kentän toimijoiden joukko. Lähes 90 puheteatteria saavuttaa vuosittain 2,5 miljoonaa katsojaa ja kerää 38 miljoonaa euroa myyntituottoja. Korkeatasoinen koulutus tuottaa osaavia tekijöitä teatterin luoviin, esittäviin ja teknisiin ammatteihin. Maamme teattereiden toiminta edustaa kaikilta osin kansainvälistä tasoa.

Teatterin tuotantorakenteista ja rahoituksellisista syistä johtuen suomalainen teatteri on silti kansainvälisesti melko tuntematonta. Toimijakentän lisääntynyt kansainvälinen verkostoituminen ja vientitoiminnan aktivoituminen ovat kuitenkin muuttamassa tilannet-

ta. Potentiaaliset markkinat erityisesti Keski-Euroopassa ja naapurimaissa ovat merkittävät.

Teatterin vientistrategian visiona on aktiivinen ja monipuolisesti kansainvälisesti verkostoitunut teatterikenttä, jonka tuotannot, teokset, taiteilijat, innovaatiot ja asiantuntijat ovat kysyttyjä vieraita ulkomaisilla näyttämöillä. Viennin arvo on moninkertaistunut lisääntyneen kansainvälisen vaihdon, tekijänoikeustulojen ja liiketoiminnallisesti organisoidun esitysteknisten innovaatioiden myynnin kasvun ansiosta.

Viennin strategiset tavoitteet vuosille 2007–2012 koskevat esitys- ja taiteilijaviennin, näytelmä- ja musiikkiteatteriviennin sekä esitystekniikan ja koulutusaamien viennin kehittämistä ja vahvistamista. Esitys- ja taiteilijaviennin tavoitteena on toteutuneiden esitysvierailujen nelinkertaistuminen 15:sta 60:een, kansainvälisten yhteistuotantojen määrän lisääntyminen kahdesta viiteen ja alan taiteilijoiden ulkomaisten työtilaisuuksien kolminkertaistuminen noin 60:een. Lisäksi pyritään siihen, että strategiakauden lopulla maassamme toimisi noin kymmenen kansainväliseen vientiin erikoistunutta teatteriryhmää. Näytelmäviennin avulla pyritään kolminkertaistamaan suomalaisten näytelmien ulkomaisten ensi-iltojen määrä vuositasolla noin 60:een ja lisäämään musikaalituotantojen vientikonseptien määrää viiteen. Esitysteknisten innovaatioiden ja asiantuntijavaihdon viennin edistämiseksi ehdotetaan perustettavaksi TEAKONin, teattereiden ja yritysten yhteinen vientirengas.

Teatterialan vientiä tukevinä toimenpiteinä strategiassa ehdotetaan kansainvälisen tiedotuksen ja promootion kehittämistä, asiantuntijavierailujen lisäämistä, keskeisten festivaalien kehittämistä näyteikkunatapahtumina, näytelmäkäännösten määrän kaksinkertaistamista, tuottaja- ja markkinointikoulutusta sekä neuvontapalveluiden, agentuuritoiminnan ja alan yritysten liiketoimintavalmiuksien kehittämistä. Toimialalle ehdotetaan musikaalivientiin keskittyvän yrityksen perustamista. Kansainvälisen vaihdon, verkottumisen ja yhteistuotantojen tukeen esitetään resurssilisäyksiä, samoin residenssitoimintaan ja matka-avustusjärjestelmään. Teatterin tiedotuskeskuksen toimintaa teatteriviennin koordinoijana ja keskeisenä toimijana halutaan vahvistaa.

Toimialan kansainvälisen vaihdon ja viennin julkisen rahoitus 2006 oli n. 430.000 euroa ja oma

rahoitus n. 840.000 euroa. Strategiassa tavoitellaan julkisen rahoituksen kasvua esitys- ja taiteilijavientiin, näytelmä- ja musikaalikonseptien vientiin ja kansainväliseen verkottumiseen vuoteen 2008 mennessä 1,2 milj. euroon (toimialan oma rahoitus nousisi 1,5 milj. euroon) sekä lisäksi tuotekehitys- ja vientitukea teatteritekniisten innovaatioiden vientiin noin 800.000 euroa.

Keskeisiä toimijoita vientistrategian toimeenpanossa ovat Teatterin tiedotuskeskus teatterin promootion ja kansainvälisen markkinoinnin sekä viennin koordinoijana ja vientitapahtumien järjestäjänä; teatterit, festivaalit ja muut alan yhteisöt kansainvälisen verkostoyhteistyön, vaihdon ja viennin toimijoina ja yhteistyökumppaneina; TEAKON teatteritekniikan innovaatiotoiminnan koordinoijana; IADE koulutuksen järjestäjänä; FILI käännöstoiminnan tukijana; näytelmäagentuurit sekä Suomen ulkomailla toimivat kulttuuri-instituutit ja lähetystöt yhteistyökumppaneina.

Kuvailulehti

Julkaisija

Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä

1.3.2007

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Kulttuuriviennin kehittämistyöryhmä Puheenjohtaja: Osastopäällikkö Petri Tuomi-Nikula (UM) Sihteeri: neuvotteleva virkamies Kimmo Aulake (OPM) ja yksikön päällikkö Timo Heino (UM)		Julkaisun laji Opetusministeriön julkaisu	
		Toimeksiantaja Opetusministeriö	
		Toimielimen asettamispvm 28.10.2005	Dnro 40/040/2005
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Onko kulttuurilla vientiä? ON! Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007–2011			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä Kulttuuriviennin kehittämistyöryhmän tehtävä oli laatia kansallinen kulttuuriviennin kehittämisohjelma. Tavoitteena oli työryhmän osapuolten välisen yhteistyön avulla tukea kulttuurin toimialan kehittymistä tasa-arvoiseksi vientialaksi muiden vientialojen joukkoon ja siten edistää toimialan työpaikkojen lisääntymistä ja liiketoiminnan ja -vaihdon vahvistumista. Työryhmän on laatinut kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007–2011. Ohjelman visio kulttuuriviennistä vuonna 2011 on seuraava: <i>Kulttuurivienti on kasvanut tunnustetuksi osaksi suomalaista vientitoimintaa. Kulttuuriviennin arvo on vähintään kolminkertaistunut ja luovat toimialat ovat monipuolistaneet maamme elinkeinorakennetta ja vahvistaneet työllisyyttä. Kulttuuri on nykyistä selkeästi vahvempi osa Suomi-kuvaa ja -brändiä. Kulttuurin kentässä toimivien yksilöiden ja ryhmien taloudellinen hyvinvointi on parantunut vientitoiminnan kautta.</i> Kulttuuriviennin strategisina tavoitteina ovat seuraavat: kulttuurin asema kansallisen hyvinvoinnin ja menestyksen perustana vahvistuu, kulttuurivientiä kehitetään monialaisesti kattaen liiketaloudellisesti organisoidun ja ei-kaupallisen toiminnan, kulttuurin toimialojen yrittäjätoiminta kehittyä, kasvaa ja kansainvälistyy, kulttuuriviennin rakenteet sekä viennin edistäjien osaaminen ja tietoperusta kulttuurialan viennistä vahvistuvat, Suomi tunnustetaan kansainvälisesti erityisesti kulttuuristaan ja ministeriöt ja toimialat kehittävät tiiviissä yhteistyössä kulttuurivientiä. Kehittämiskohteiksi työryhmä nosti yrittäjätoiminnan kehittämiseen, vientitoiminnan kannalta merkittävien klustereiden ja verkostojen vahvistamiseen, kansainväliseen markkinointiin ja promootioon, kulttuuriviennin rakenteiden ja tietoperustan vahvistamiseen, kulttuuriyhteistyön ja -vaihdon kehittämiseen ja kulttuuriviennin kannalta kilpailukykyisen lainsäädännöllisen toimintaympäristön aikaansaamiseen. Ohjelmassa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia järjestelmiä ja rakenteita. Täytäntöönpanossa käytettäviä toimenpidetyyppejä ovat <i>ohjelmalliset kokonaisuudet; hankerahoitus, vientirengastoiminta, yhteishankkeet ja koulutukselliset keinot, toimialatutkimus ja –tilastointi, kulttuuriviennin tukiverkosto sekä kulttuurin edistämisen tukijärjestelmä.</i> Ministeriöiden ja muiden työryhmässä edustettuina olleiden vienninedistäjien resurssien lisäksi kulttuuriviennin ja luovien toimialojen yrittäjyyttä kehitetään osana EU:n rakennerahasto-ohjelmia. Kokonaisuutena kehittämisohjelman toimeenpanoon arvioidaan kanavoitavan vuosina 2007–2011 yhteensä noin 228 miljoonaa euroa.			
Avainsanat (asiasanat) Kulttuurivienti, luovat toimialat, luova talous, taide ja kulttuuri, työllisyys, vienti, yrittäjätoiminnan kehittäminen			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön julkaisuja 2007:9		ISSN 1458-8110	ISBN 978-952-485-330-9 (nid.) 978-952-485-331-6 (PDF)
Kokonaissivumäärä 40	Kieli suomi	Hinta -	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

Utgivare

Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum

1.3.2007

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen för utveckling av kulturexporten Ordförande: Avdelningschef Petri Tuomi-Nikula Sekreterare: konsultativ tjänsteman Kimmo Aulake och byrå-chef Timo Heino		Typ av publikation	
		Undervisningsministeriets publikationer	
		Uppdragsgivare	
		Undervisningsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 28.10.2005	Dnr 40/040/2005
Publikation (även den finska titeln) Kultur på export? JAVISST? Föslag till Finlands utvecklingsprogram för kulturexport 2007–2011 (Onko kulttuurilla vientiä? ON? Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007–2011)			
Publikationens delar			
Sammandrag			
Arbetsgruppen för utveckling av kulturexporten hade i uppgift att utarbeta ett nationellt utvecklingsprogram för kulturexport. Syftet var att via samarbete mellan parterna i arbetsgruppen bidra till att kultursektorn utvecklas till en jämlik exportbransch bland andra exportbranscher och arbeta för fler arbetsplatser, en starkare affärsverksamhet och bättre omsättning inom sektorn. Arbetsgruppen har sammanställt ett utvecklingsprogram för kulturexport för 2007–2011. Visionen för kulturexporten för 2011 är följande: <i>Kulturexporten har blivit en erkänd del av den finska exportverksamheten. Kulturexportens värde har åtminstone tredubblats och de kreativa sektorerna har medfört mångfald i vårt lands näringsstruktur och förbättrat sysselsättningen. Jämfört med tidigare är kulturen en avgjort tydligare del av Finlandsbilden och varumärket Finland. Den ekonomiska välfärden bland de individer och grupper som är verksamma på kulturfältet har förbättrats tack vare exporten.</i> De strategiska målen för kulturexporten är följande: kulturens ställning som grund för den nationella välfärden och framgången förstärks, kulturexporten utvecklas över flera olika sektorer inklusive företagsekonomiskt organiserad och icke-kommersiell verksamhet, företagsverksamheten inom kultursektorerna utvecklas, växer och internationaliseras, kulturexportens strukturer samt de exportfrämjande aktörernas kompetens och kunskaper om kulturexporten förstärks, Finland är internationellt känt inte minst för sin kultur och ministerierna och sektorerna bedriver nära samarbete för att utveckla kulturexporten. De utvecklingsobjekt som arbetsgruppen lyfte fram handlade om att utveckla företagsverksamheten, stärka kluster och nätverk av betydelse för exporten, bedriva internationell marknadsföring och promotion, stärka kulturexportens strukturer och förbättra kunskaperna om kulturexport, utveckla kulturutbytet och åstadkomma konkurrenskraftiga villkor för kulturexporten i rättsligt hänseende. I programmet utnyttjas i första hand existerande system och strukturer. De slag av åtgärder som används vid genomförandet är programhelheter, projektförfinansiering, exportringar, samprojekt och utbildningsmässiga metoder, sektorforskning och -statistik, ett stödnätverk för kulturexport samt ett stödsystem för främjande av kulturen. Utvecklingsarbetet gäller förutom resurserna vid ministerierna och hos de andra exportfrämjande aktörer som var företrädare i arbetsgruppen också entreprenörskap inom kulturexporten och de kreativa sektorerna som en del av strukturfondsprogrammen. Som helhet beräknas att sammanlagt ca 228 miljoner euro kommer att kanaliseras till genomförandet av utvecklingsprogrammet under åren 2007–2011.			
Nyckelord			
Kulturexport, kreativa sektorer, kreativ ekonomi, konst och kultur, sysselsättning, export, utveckling av företagsverksamheten			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer		ISSN	ISBN
Undervisningsministeriets publikationer 2007:9		1458-8110	978-952-485-330-9 (htf.) 978-952-485-331-6 (PDF)
Sidoantal	Språk	Pris	Sekretessgrad
40	finska		offentlig
Jakaja		Förlad	
Universitetstryckeriet		Undervisningsministeriet	

Description

Publisher

Ministry of Education

Date of publication

1.3.2007

Authors (if a committee, name, chair, secretary)		Type av publication	
Chair: Director General Petri Tuomi-Nikula (Ministry for Foreign Affairs) Secretary: Special Government Adviser Kimmo Aulake (Ministry of Education) and Head of Division Timo Heino (Ministry for Foreign Affairs)		Publications of the Ministry of Education, Finland	
		Contracted by	
		Ministry of Education	
		Committee appointed on	Dno
		28 October 2005	40/040/2005
Name of publication			
Do Finnish Cultural Exports Have Staying Power? YES! Proposal for Finland's Cultural Exports Promotion Programme			
Parts			
Abstract			
The task of the Working Group for the Development of Cultural Exports was to draw up a national programme for cultural export promotion. The objective was to facilitate, through cooperation between the members of the Working Group, the emergence of cultural sectors into export sectors equal to other export sectors, and thereby improve employment, support business development as well as increase the turnover of companies operating in creative sectors. The Working Group has drawn up the Programme for Cultural Export Promotion 2007-2011. The vision of the Programme is the following: <i>Cultural exports will have grown into an acknowledged part of Finnish exports. The value of cultural exports will have at least tripled and the creative sectors will have made the structure of industry and commerce more varied. They will also have created new jobs. Culture will form a distinctively more pronounced part of Finland's country image and brand. The economic well fare of individuals and groups working in cultural sectors will have improved through cultural exports.</i> The strategic objectives of cultural exports include: the role of culture as the foundation of well-being and success will be strengthened, cultural exports will be developed in a broad manner covering both commercial and non-commercial exports, the entrepreneurship in cultural sectors will improve, the public structures supporting cultural exports will be consolidated, their know-how will be improved and the knowledge-base on cultural sectors will be developed, Finland will be internationally recognised especially for her culture, and the relevant Ministries promote cultural exports in close cooperation with the creative sectors . The Working Group decided that especially entrepreneurship, clusters and networks, international marketing and promotion, structures promoting cultural exports and the knowledge base, international cultural cooperation as well as competitive legal operating environment should be developed. The Programme will primarily make use of existing structures. Measures to be used fall into the following categories: programmes and sets of measures, project financing, export circles, joint initiatives and training, sectorial research and statistics, support network for cultural exports, and the general support system for the arts and culture. In addition to the resources of the Ministries and other agencies represented in the Working Group, the entrepreneurship of creative sectors will be promoted through the different Structural Funds programmes. It is estimated that in total, some 228 million Euros will be allocated to the implementation of the Cultural Exports Programme between 2007 and 2011.			
Key words			
Cultural exports, creative sectors, creative economy, arts and culture, employment, export, development of entrepreneurship			
Name and number of series		ISSN	ISBN
Publications of the Ministry of Education, Finland 2007:9		1458-8110	978-952-485-330-9 (pbk.) 978-952-485-331-6 (hbk.)
Number of pages	Language	Price	Degree of Confidentiality
40	Finnish		public
Distributed by		Published by	
Helsinki University Press		Ministry of Education	

Opetusministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2007 ilmestyneet

- 1 Ammattikorkeakoulujen verkostohankkeet
- 2 Bibliometristen aineistojen käytettävyys yliopistojen julkaisujen laadun ja tuottavuuden arvioinnissa
- 3* Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2008–2011
- 4 Lähtö ja Loitsu; Suomen ja Viron nuorisoyhteistyöstä–Tundeline teekond; Eesti ja Soome noorsookoostöö
- 6 Towards Sustainable Development in Higher Education – Reflections
- 7 Toimenpideohjelma tutkijankoulutuksen ja -uran kehittämiseksi vuosille 2007–2011

* Ei painettu, vain verkossa

** Maksuton julkaisu, tilaukset opetusministeriö, EU-rakennerahastot, puhelin (09) 160 77263
Julkaisut sähköisenä osoitteessa www.minedu.fi/OPM/Julkaisut

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

KAUPPA- JA
TEOLLISUUS-
MINISTERIÖ

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet

PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)

00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet

puhelin / telefon (09) 7010 2363

faksi / fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN 978-952-485-330-9 (nid.)

ISBN 978-952-485-331-6 (PDF)

ISSN 1458-8110

Helsinki 2007